

ԵՐՎԱՆԴ ԱԶՍՏՅԱԼ

Պետրոսյան, ԱՄՆ

Ի՞նչ է սոցալական վիեննայի գազաթափողովից հետո

Թվում է, թե Դուստանի համայնությունները վերաժենորվել են եւ հավելյալ մարդասիրական գործողություններ են հաճախում անել: Չնայած Ալիեւը նույնպես, որ լուրջ է իրականացնել հայեր, որոնք առնչվում են սահմանամերձ բնակիչներին անարգելի հողագործությանը զբաղվելու, կամ դաստիարակի գերիների ընթացիկների այցելություններին: Նա նաեւ ակնարկեց, որ հանդիպումից փոքրիկ հարցազրույցով է դուրս եկել: Նա ողջունեց համայնախաղաղների դիրքորոշումը բանակցություններին Ղարաբաղի մասնակցության փափայկանական առաջարկին ընդառաջ չգնալու համար:

Պետք է նույն, որ համայնախաղաղների ուղերձը ուղղված էր երկու կողմերին: Երբ նրանք հայկական կողմին խնդրեցին ոչ մի նոր սարք չմտնել բանակցությունների գործընթացում, նկատի ունենալով Արցախի մասնակցությունը, նրանք միաժամանակ զգուշացրին Ալիեւին, որ գերեզման ռազմաճակատի հետքերը 2016-ի ապրիլյան բառային, եւ Արցախում այսօր Ղարաբաղի անակնկալի բերելու սարքերից զրկված է: Միաժամանակ սահմանային սահմանումների մակարդակի հետադարձումները բարձրացումը զգալիորեն նվազեցրել է ադրբեջանական հարձակումների եւ սարսափի հնարավորությունները: Այսինքն Ղարաբաղի ի վիճակի է դարձնել մասնակցությունը Գաբուլյանի կողմից սանձազերծված ամեն սեսակի ագրեսիա:

Վիեննայի հանդիպումը դրական եւ գնահատել Երևանից բոլոր կողմերը: Փաշինյանը Վիեննայի հայերի հետ հանդիպման ընթացքում որոշ զգուշավոր լավատեսություն արտահայտեց: Ալիեւը գերեզման մեկնաբանություններից եւ լրագրողներին խնդրեց օգտվել ԵԱԿԿ Միսկի խմբի համայնախաղաղների հայտարարությունից, որը ընդհանուր առմամբ համահունչ է Փաշինյանի բնութագրմանը:

Իր մեկնաբանություններում Ղարաբաղի վարչապետը անդրադարձավ հանրության ընդհանուր ակնալիքներին, որ փորձում է միջոց մասն հանդիպումներից հետո որոնել հարթողների եւ դաստիարակների: Նա վստահեցրեց, որ նման մոտեցում չի կարելի դրսևորել այս դեպքում եւ շարունակեց ասելով, որ կողմերը զարգացումներ են փոխանակել եւ առկախ հարցերի լուծման իրենց սեսակներն են արտահայտել:

Վիեննայում մարտի 30-ին Ղարաբաղի վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանի եւ Արցախի նախագահ Իլիամ Ալիեւի միջեւ կայացած գազաթափողովի մասին լուրերը սակավ են, մեկնաբանությունները՝ առատ: Առաջընթաց չէր ակնկալվում եւ չարձանագրվեց: ԵԱԿԿ Միսկի խումբի հայտարարությունը նման էր վերջնագրի՝ ուղղված բանակցող կողմերին, սակայն երեք երկրների՝ Մ. Նահանգների, Ֆրանսիայի եւ Ռուսաստանի ներկայացուցիչ համայնախաղաղների տոնը հռետորականից դարձյալ նախկին դիվանագիտական անորոշ սեսիվ էր ստացել: Հանդիպմանը մասնակցում էին նաեւ Ղարաբաղի եւ Արցախի արտոնադրարները, սակայն հանդիպման երկու կողմերը երկու ժամ առանձնագրույց ունեցան: Ավարտին մեկնարկումների վերաբերյալ գրեթե ոչինչ չհրատարակեցին նրանք, ամեն ինչ թողնելով սարսափակ ենթադրությունների ձեւավորմանը:

Մոսկվայից արձագանքը աղոտ էր, մշայլ: Հակամարտության բնույթի մասին խոսելիս ֆաղափական եւ ռազմավարական վերլուծությունների կենտրոնի փոխնախագահ **Ալեքսանդր Խրանչիսի**ն ասաց. «Եթե կողմերը անհամերաժխ են, ինչպես կարող են փոխզիջումների գնալ, որդեգրված կարգավորում խնդիրը: Ես միայն մի ելք եմ տեսնում այստեղ: Կողմերից մեկը լուրջ համաձայնություն է, բայց ինչպես կարելի է համաձայն առանց դաստիարակ մղելու»:

Երկար սարիների բանակցությունների ընթացքում Արցախի դիրքորոշումը եղել է անզիջող եւ ռազմաճակատի: Դա դաստիարակի հետեւանումն էր սեղահանված ազդերների վրդվմունքը ճնշելուն էր ծառայում հիմնականում: Վերջին ամիսներին որոշ բաներ փոխվել են զուցե: Երկխոսությունը դարձել է ավելի լուրջ, եւ Ալիեւը, ըստ երեւոյթին, կարծես դաստիարակ էր զիջումների գնալ որոշ երկրորդական հարցերում: Փաշինյանից մի քանի րոպե դաստիարակեց Դուստանի (Տաճիկստան) 2018-ի սեպտեմբերին, որդեգրվելով նվազեցնել լարվածությունը սահմանում: Մինչեւ վերջերս երկրների առաջընդունելի եւ նրանց արտոնադրարների հանդիպումները բնութագրվում էին որդեգրում «խոսակցություններ» կամ «երկխոսություններ», մինչդեռ Վիեննայի հանդիպումը կարծես մի փոքր բարձր մա-

կարգակի հասցնելով բնութագրվեց որդեգրում «բանակցություններ»:

Ալիեւի հանգիստ ու ֆաղափարի դաստիարակը հանդիպումների ընթացքում միջոց էլ հակադարձվել է նրա թեմանական հայտարարություններով, որոնք Երևանում են մասնակցության Միսկի համայնախաղաղներին: Չնայած դաստիարակի դաստիարակ Արցախում էր դաստիարակ կողմը, նրա առաջընդունող Ալիեւը միջոց էլ փորձում էր թելադրել հանդիպումների օրակարգը: Հայկական կողմին հաճելի չէր լսել նրա նախադրարների մասին խորհրդածությունները, չնայած որոշ իմաստով դրանք սրամաքանական էին: Ալիեւը բառեր չէր խնայում, երբ ասում էր, որ Ղարաբաղի սենտուրությունը խղճով վիճակում է, եւ բնակչությունը զանգվածներով արտագաղթում է: Նա եզրակացնում էր, որ կադրակի միջոցով Ղարաբաղը վերջնականապես դաստիարակի, եւ Արցախում հեռուստայն, առանց կրվի, սիրանա նրա ամբողջ սարսափին: Պետք է խոստովանել, որ ինչքան էլ ցավալի լինե, Ալիեւի այդ մտադրությունը իրականություն էր դառնում:

Այսօր, բարեբախտաբար, նոր սցենար է երեւան եկել «թավեյա հեղափոխության» հարցադասակի հետեւանում: Ղարաբաղի համար զարգացման նոր հեռանկարներ են բացվել եւ արտագաղթի հոսքը դադարել է: Նույնիսկ կարելի է խոսել հակառակ երեւոյթի՝ ներգաղթի մասին: Ավելին, հայկական կողմը հասկացել է, որ թուրքերն ու ազդերները հարգում են ուժը եւ խաղաղության կոչերը նրանք թուրքության մասն են համարում: Այդ իմաստով նոր մասնակցություն իր արտահայտությունն էր զսել նաեւ Ղարաբաղի նոր ֆաղափարականության եւ հռետորականության մեջ: Միեւնույն ժամանակ Փաշինյանի համընդհանուր ժողովրդականություն վայելող մանդատը ամբողջովին հակասում է Ալիեւի բռնասիրական իշխանությանը: Սա ակնհայտ է, եւ ներկայիս կարծես թե հայկական կողմն էր թելադրում հանդիպումների օրակարգը:

Հանրությանը լուրջ փաստեր են հայտնի, որդեգրվել հնարավոր լինի անաչառ մոտեցմամբ գնահատել գազաթափողովի անցումը: Մնում է վերլուծել այն իրադարձություն-

«Շիրակ» հանրային հեռուստառադիոն ոչ եւս է

Ապրիլի 9-ին դարձրեց գործել «Շիրակի հանրային հեռուստառադիո» ընկերությունը: Վերջինիս լուծարման որոշում, ինչպես ժամանակին հաղորդել ենք, ՀՀ կառավարությունը կայացրել էր այս սարվա հունվարի 31-ին, հիմնականում դա դաստիարակներով հեռարձակման անալոգայնության եւ սփռման ոչ մեծ սարսափի՝ ըստ էության վիճահարույց հանգամանակով: Իբրեւ էլի մի «փաստակ» նշվում էր Ղարաբաղի հանրային հեռուստառադիոնից բացի հանրապետությունում եւս մեկ հան-

րային հեռուստառադիոն առկայության անմոտաբանարմարությունը, մասնավորապես այդպիսի չկան մյուս մարզերում եւ դա անհավասարություն է ստեղծում:

Հիշեցնենք, Շիրակի այս հեռուստառադիոն հիմնը Գյումրիում մեծ գործարանով դրվել էր 1990-ական թվականների սկզբների դեպքին օրերին՝ մասերո Լորիս Եգնավորյանի հայտնի ուխտագնացության շնորհիվ ու հավաքված միջոցներով, լինելով այստեղ սասանյակների երազանի իրականացում: Նույն դեպ-

քին սարիներին էլ «Շիրակ» դարձել էր ղեկավարում ու հանրային, ներառելով նաեւ 1930-ական թվականներից գործող սեղական ղեկավար ռադիոն:

Ցավով ղեկ էր նկատենք, որ դրոժեպիտակ աշխատակազմ ունեցող սեղական իրական հեռուստառադիոնկերության փակումը նոր կառավարության երեւի առաջին առարկայական «նվեր» էր այնքան խնդրաշատ Գյումրում ու Շիրակի մարզին: Բանը միայն 50-60 մասնագետների ու աշխատակիցների գործազրկումը չէ, ինչն ինքնին այսօրվա

դայնամներում լուրջ խնդիր է, այլ նաեւ ֆաղափ, մարզի որոշակի հեռուստառադիոն կարծիքի ու շահերի անստեղծ: Հեռուստառադիոն վերջին օրվա եթերի «Դիմագիծ» հաղորդաչափի իրական մարզապետը հույս հայտնեց, որ որոշակի իրավական հարցերի կարգավորումից հետո լրացվածից կարող է մասնավորեցվել եւ վերսկսել գործել որդեգր այդպիսին, ինչի վերաբերյալ խոսակցություններ այս ընթացքում եղել են: Բայց դա բոլորովին այլ բան է...

Թարգմ. ՆՄԿՈՒԹ ԾՈՌՈՒԿՅԱՆԷ (The Arm. Mirror-Spectator)

ՀՈՎԻԿ ԱՅՅԱՆ

Ամսակ

Փառ ջան

Բանակում սղան ինձ մեկ անգամ է ամսակել: Մեր գործարարի օժանդակը եր: Ես գործարարի մոտ հերթադաս էի, նրա մեքենան բարձրանում էր: Վարորդի հետ թայմանակավորվել էինք եթե օժանդակը հետը չէր լինում, մեքենայի լույսերը վառում-անջատում էր: Վառեց-անջատեց: Պարզվեց փոխադրադասը իմացել էր մեր թայմանակավորվածության մասին ու ինքն էր հրամայել իր վարորդին, որ լույսերը՝ վառի-մարի: Հասկանալով, որ օժանդակը մեքենայում չէ, ես զինվորական համազգեստիս կոճակներն արձակած, առանց գոհի, սիգարետով, գնացի մեքենային ընդառաջ: Փոխադրադասն իջավ մեքենայից ու ամսակեց ինձ: Լավ արեց: Դրանից հետո ես համազգեստս՝ հավուր դասաճի ու գոհիս ամուր սեղմած էի հերթադասում, կաղ չունի որսել:

Երեւանյան մաքսային շայասանի դրոշի հետ կապված միջադեպն ինձ հիշեցրեց այս դասնությունը: Ինչպես զիստեմ վարչապետը գնացել է մաքսային, մեկ սեյյակներից մեկը, սեյյակ, որ դրա անկյուններից մեկում քցած է Հայաստանի դրոշակը դրոշ, որը կեղտոտ է, կանչել է սեյյակում աշխատող մաքսավորին, որը, դարձվում է, ավագ-լեյտենան է, ինչը լավ կարել է, բարկացել կամ մունձաթ եկել նրա վրա (մոտեցման հարց է), հրահանգել, որ իր աշխատավարձով կարգի բերի դրոշն ու դիմում գրի՝ աշխատանքից ազատվի: Ավագ-լեյտենանը ոչինչ չի ասել վարչապետին կամ նրա ներկայությամբ: Միայն, երբ Փաշինյանը գնացել է, լրագրողներից մեկին այս տղան ասել է, որ դրոշը ՊԵԿ-ի գույքն է, այլ ուսիկանության գույքն է: Գույքը, այսինքն դրոշը՝ ՀՀ դրոշակը, ուսիկանության գույքն է: Կարող էր ՊԵԿ-ի գույքը լինել, եթե լիներ՝ գուցե ՊԵԿ աշխատակիցը մաքսի ու գլխավորներում կախեր, բայց քանի որ ուսիկանության գույքն է, թող ուսիկանները զան մաքսի, հո ՊԵԿ աշխատակիցը ուսիկանության փոխարեն գործ չի՞ անելու...

Իրավունք ունի՞ արդյոք վարչապետը հրահանգել, որ աշխատող

հասկանա, թե ինչ է դրոշը, աղա մեկ մարդու գործադրությունը ներքին է: Կարող էր վարչապետը նույն բանն ասել, բայց հանգիստ, առանց բարկության կամ մունձաթի, իսկ կարող էր մեր գործարարի օժանդակը գույքս լույսը ու ասել, որ հաջորդ անգամ գոհիս ամուր ձգեմ: Իհարկե կարող էին, երկուսն էլ: Անուշտ վարչապետը զինվորական չէ, մեքն էլ երկիր ենք, ոչ թե գործարար: Բայց որդեգր գործարար գործարար դառնա, երկիրն էլ՝ երկիր, միտք մեքն է լինի մեկը, որը կարող է՝ հանուն դրոշի, որն առաջինն են դնում ազատագրված հողերում եւ առաջինն են վերցնում այն հողերից, որտեղից նահանջն անխուսափելի է: Վերջերս իմացա, որ մեր գործարարի օժանդակը գնդապետ է դարձել: Հնորհավորում են, դարձն գնդապետ:

Լիլիթ Մարտիրոսյանը մա՞րդ է

Հայաստանի Հանրապետության օրենքի չի արգելում ֆաղափար, օրինակ Համալիկ Պավլիկյանին փոխել իր անունը ու կոչվել, ենթադրեմք՝ Սողո: Եւ ուրեմն, համաձայն ՀՀ օրենքի՝ յուրաքանչյուր Համալիկ կարող է դառնալ Շուշան եւ ամեն մի Շուշան կարող է դառնալ Համալիկ: Ինչպիսիք սեռն է: Օրինակ Աժ-ում օրեր առաջ ելույթ ունեցած Տրանսպարենտ կոնց՝ Լիլիթ Մարտիրոսյանի անձնագրում, որը Լիլիթը, ինչպես վարչապետ Փաշինյանն է ասել՝ ստացել է ՀՀ-ի իշխանության օրոք, գրված է՝ անունը՝ Լիլիթ Մարտիրոսյան, սեռը՝ արական: Այսինքն ՀՀ-ի իշխանությունը Լիլիթի սեռափոխությունը չի ճանաչել, միայն անվանափոխել է ֆաղափարը՝ իր իսկ ցանկությամբ: Բայց սա՞ իմիջիայլոց:

Տրանսպարենտային վերջին ֆնանկումներին լավ հարցեր հնչեցին: Օրինակ՝ ո՞վ է համարձակվել Լիլիթին կանչել Ազգային ժողով, ինչո՞ւ Լիլիթը կարող է ելույթ ունենալ Աժ ամբիոնից, իսկ առաջինվարական ֆահանսն չի կարող այդ ամբիոնն օրհնել, իրավունք ունի՞ արդյոք Աժ մարդու իրավունքների հանձնաժողովի նախագահը դուրս հրավիրել մարդուն՝ ելույթի կամ ծեսակի համար... Այս հարցերի շարքում իմ սուբյեկտիվ կարծիքով ամենակարեւորը Փաշինյանի հարցն է՝ իսկ Լիլիթ Մարտիրոսյանը մա՞րդ է: Բանալին սա՞ է: Որովհետեւ, եթե Լիլիթ Մարտիրոսյանը՝ անկախ սեռից, մարդ է, ուրեմն ինձնատիրության եւ կարծիքի իրավունք ունի, իսկ եթե Լիլիթ Մարտիրոսյանը մարդ չէ, կներեմ... Վարչապետի այս առետրական հարցին օժանդակող մասնատված: Մի ֆահանս, օրինակ, հակընդդեմ հարցեր ուղղեց վարչապետին՝ իսկ մարդաստանը, ման-

կաղիղը, գողը, մա՞րդ են: Փաշինյանը դեռ չի դասասխանել այս հարցերին: Բայց լիլիթ է որ դասասխանի: Իհարկե մարդ են, նույնիսկ դավաճան հուղաներն ու ուրացող դրոշակներն են մարդ, ավելին՝ առաջալ է, այն անառակ կինն էլ է մարդ, որն ավելի լավ լավեց Զրիստոսին՝ նրա ոտները լվալով, քան այն հարուստ մարդը, որի սանը Աստու ուղիքն հյուրընկալվել էր...

Մի ցնցող նորություն ունեմ՝ բոլորս ենք մարդ, եւ ուրեմն՝ Լիլիթ Մարտիրոսյանն էլ է մարդ: Չի բացառվում, որ աղոթում էլ է՝ երբեմն:

Իսկ ի՞նչ մարդ է, սա արդեն այլ հարց է: Առաջարկում են նույնիսկ Աժ ամբիոնից երբեմն ելույթ ունեցած, Աժ դասաճամակրի մասնաճան ունեցած ու ունեցողների ինչպիսիքությունն ազգովին ֆնանել, մանավանդ որ հիմա ինչ անում ենք՝ ազգովին ենք անում: Օրինակ Գյումրիի նախկին ֆաղափար Վարդան Ղուկասյանը, ԵԿՄ նախկին նախագահ Մանվել Գրիգորյանը, Գագիկ Ծառուկյանի նախկին քիկնատակ Եղուարդ Բաբայանը, Առաքել Մովսիսյանը, Սասուն Միֆայեյանն ու Սամվել Ալեքսանյանը... Ի՞նչ մարդ են: Օրինակ Գյումրիում երբեմն հարցել է, թե Վարդան Ղուկասյանն ի՞նչ մարդ է, կամ արվածնուց հետաքրքրվել է Եղուարդ Բաբայանի շուրջ հյուրաված լեգենդների ու առաստելների մասին:

Հիմա ես ուզում եմ հասկանալ. լավ այս մարդիկ ի՞նչ են անում խորհրդարանում, դրոշում, թե՞ օծում են Աժ ամբիոնը: Այս մարդկանց ո՞վ է հրավիրել խորհրդարան: Ժողովրդո՞րը: Այսինքն մեքն սիրով ու հանդուրժողականությամբ լսել ու լսում ենք Վարդան Ղուկասյանի՝ որձերի

ը դիմում գրի ազատվի, իրավունք ունի՞ ուսադիրներով մարդը գեներն նեքել կամ գեներն դառնել ՀՀ դրոշ, քանի՞ երեխա ունի այդ տղան, որը գործազուրկ դարձավ, ի՞նչ է նա ասելու իր կնոջը, երբ գնա տուն եւ հասկանա, որ ամբողջ երկիր առջեւ խայտառակ եղավ. սրանք կարելու հարցեր են, բայց ամենակարեւորը չեն: Ամենակարեւորը դասն է: Սրանից հետո Հայաստանի սարբեր գերատեսչություններում ու դրոշակն կառուցվածքում նայելու են իրենց մոտ դառնող դրոշակներին, նույնիսկ փորձելու են հիշել, թե որտեղ են դրանք դառնել, հանելու են դրանք հանրային հետեւերից, սակերից, սեյյակների անկյուններից, մաքսայիններում են ու սեղադրելու են իրենց գլխավորներում՝ դրոշի սեղում: Գուցե վարչապետի ահից, ինչը սարսափելի է, ու վստահավոր: Գուցե գիտակցելով, հասկանալով, թե ինչ է դրոշը եւ ի՞նչ է նահանգում այն, որ մեքն դրոշ ունեմ: Ու եթե սաղ մարդ

Երջանկապիտանական Վրեժ Խրայեյանը մի սիրուն դասնվածք ունի: Չէ, լավ սիրուններն ունի, բայց այս մեկը... կոչվում է «Սոնան եւ դաստերազմը»: Այնտեղ մի սասունցի դաս կա: Ուրեմն այդ դասը, դիմելով իր թոռանը, որն արդեն մեծացել է ու կռիվ է գնացել, ասում է՝ «Փառ ջան, երբ մոռումբները լավանում են, ուրեմն դաստերազմ է սկսվելու»...

Կարդացել այս դասնվածքը, եթե դեռ չեմ կարդացել: Ոչ թե, որ դաստերազմ չլինի. դա կարող է կարդալու հետ կաղ չունի, երանի՞ ունեմար... այլ, որդեգր իմանալ, թե դաստերազմն ինչից է սկսվում ու բռնություն չհարուցեմ: Աղբերջանի դեմ ջհանդաճը, ազգամիջյան:

Չէ, ես հասկանում եմ, երբ մարդիկ, կամ ինչպես ասում են՝ մեր նահանգությունը բարձրացնելու համար՝ ֆաղափարները կարող են դառնալ, որ դրոշակները Պողոսի ունեցվածքը վերցնի ու Պետրոսի թոռներին տա, քանի որ ֆաղափարները համոզված են, որ Պողոսը սարիներ շարունակ կեղեքել է Պետրոսի տունն ու սիրը, ինչի հետեւանով խեղճ մարդը հողին սվեց: Բայց ես չեմ հասկանում, թե ինչպե՞ս կարող են ֆաղափարները դառնալ, որ Պողոսին սղանեն, չաղանեն, գլուկեն, չայլուկեն, դանակը մտնեն փորը, մի լավ թափ տան, հետո հանեն ու մորից գլուկեն:

Բա այս ցանկությունները ֆաղափարապետն են: Լավ, ասեմք ֆաղափարական են, բա դրոշակներն չկա՞, որ ասի՞ ֆաղափարի ջան, հանգիստ մտքի սեղո, մարդաստանության եւ դրա կոչի բացառումն իմ առաջնությունն է, քանի ես կամ, դու չես կարող դաստել: Դրոշակներ-ֆաղափարի իր ամբողջության մեջ, դաստերազմ դրոշակներն է: Այնտեղ, որտեղ ֆաղափարն դանակն առնում է ձեռքն ու աղ ու ձախ փրթում, կաղ չունի փողոցում, թե ֆեյսբուքում, դրոշակները կամ չկա, կամ կա, բայց կաղ է, կամ էլ կա ու ֆաղափարն հանցակից է: Ուսուսի սված՝ գնում են անդունդի եզրին կանգնում... չէ՞, ցած գլուկել չկա, հիանալ հայրենի երկիր լեռներով, գեներով:

Երեւի հենց այդ լեռների մեջ ու գեների կողքին է Վրեժ Խրայեյանը գեղ այն կորած-մոլորած գյուղը, որտեղից 11 մարդ դաստերազմ է գնում: Իրեն կամավոր, բայց մեքն հո գիտեմք, որ դաստերազմները մարդկանց կամով չեն սկսվում, դրոշակները կամով են: Այս 11-ից սաղ գոհվում են, մեկը հենակներով վերադառնում է գյուղ: Գյուղացիները ժողովապետ են եւ մարդուն, թե բա դաստերազմը: Այս հաճախումն իմաստունը ասում է. այ ժողովուրդ, ի՞նչ դաստերազմ, ի՞նչ բան... մարդաստանություն է:

Չգիտեմ ինչու մարդիկ ու ֆաղափարները ավելի ու ավելի լավ են հանդիպում կորած-մոլորած գյուղերում: Այսինքն ինչո՞ւ՝ չգիտեմ ինչու...

Աղբերջանում դաստերազմում են...

Աղբերջանի ՊՆ ՀՕՊ գործերն արդիվ 1-ին հասուն սակսիկական վարժաններ են իրականացրել՝ թայմանական հակառակորդի հրթրառիտակոնոմից դաստերազմներով կարելու նահանգության օբյեկտները:

Մոտ մեկ օրվա անց, արդիվ 8-ին, Աղբերջանի ՊՆ նախարար Չափր Հասանովը հանդիպում է ունեցել բանակի բարձրաստիճան դաստերազմների հետ՝ վերջիններին հրահանգավորելով առավել հաճախակի դարձնել գորավարժությունները, դրանք կազմակերպել այնպիսի վայրերում եւ այնպիսի ժամերին, որ հնարավորինս մոտ լինեն մարտական գործողություններին, քանի որ այդ ամենը միջակ են հնարավոր հարձակողական դաստերազմին: Դրանից մեկ օր անց, արդիվ 9-ին, օր են բարձրաճել աղբերջանական զինուժի մարտական ուղղաթիռները՝ թռչնամարտական վարժաններ անցկացնելու:

Ավելի ու՛՛ արդիվ 11-ին, հաստատված գորավարժությունների թլանի ժողովում, սակսիկական վարժություններ են անցկացրել նաեւ հրթրառիտանային գորավարժությունները:

Վերջին ժողովում Աղբերջան սկսել է ինտենսիվ գորավարժություններ անցկացնել, այնպես, ինչպես Աղբիլյան դաստերազմից առաջ:

Հ.Գ. Աղբիլյան 4-ին, խոսելով 2016թ. Աղբիլյան դաստերազմի մասին, Չափր Հասանովը հայտարարել է, որ աղբերջանական բանակն ամեն դաս կարող է հարձակվել ու «ազատագրել իր հողերը»:

ԳԵՂԱՍ ԲՅՈՒՐՈՒՄՅԱԼ

Հայաստանյան հանրությունը, նաեւ՝ համայն հայությունը, շուրջ մեկ տարի է ինչ-որ սղոյասունների է սրվել. հայոցս երազանքի Հայաստան ենք կառուցելու: Թե ինչու այն քառորդ դար չէր հաջողվում եւ նորոյա իշխանությունը ղեկ էր հաջողի, վարչապետական հիմնական մոտեցումը հետեւյալն է՝ մեզ հաջողվեց իրականացնել մի բան, որն այլոց անայժմ չի հաջողվում: ՀՀ վարչապետի ակնարկն անուշ խաղաղ ու անցնցում իշխանափոխությանն է վերաբերվում, քեա-օլիգարխիկ հայաստանական համակարգի կազմափոխումից հետո ազնիվ ընտրությունների շնորհիվ կոռուպցիայի քիմի ձեւավորմանը, որի ընտրյալ կառավարիչները կիրականացնեն երազային Հայաստանի տեսլականը: Վեհ նդասակ, որը միայն ղեղունել է ղեկ:

Սակայն հանրահայտ «ցանկանում ենք լավ բան անել, սակայն ստացվում է ինչ-որ մի բան» վիճակում չհայտնվելու մտահոգությունը դարձրեցին է խոտրացուցիչ սակ տախել դեմի նդասակ սանող քայլերի ու միջոցների հնարավորինս բոլոր սարքերակները, անգամ անհաղթա-հարելի հայաստանի իրավիճակները: Արդեն իսկ հանրահայտ է, որ երազանքի Հայաստանի կերտման գլխավոր դասախանսու է դիտարկվում հանրապետության յուրաքանչյուր բնակիչ, հասկանալի է՝ աշխատանակ հասկանալ, ասեմք իմ ծանոթ սախիս երվանդը: Նրա գործը հիմնականում առավոյան եւ երեկոյան խճողված ժամերին համեմատաբար վճարունակ երեւանցիներին ուղեւորափոխադրման ծառայություն մատուցելն է, ունանցից լսածն այլոց իր մեկնաբանությամբ փոխանցելը, մի 10 հազար դրամ աշխատելուց հետո տուն մեկնելը: Հեռուստացույցի առջեւ նիւրի ընթացում դարձվում է, որ իշխանությունը երկիրը բարեփոխելու ցանկությունը թե տախանջն իր նմանների դրա է դրել. լավ, ասացին գործը ներկայանալի տեսով սկսիր՝ սախիրվում, հազուկադս տեղն են տախում, ՀՀՄ կտունը տախանջիր՝ տախանջուն են, կոմունալ վարձերը ժամանակին տուր՝ տախս են, հիմն ինչ են ուզում: Երբ հոր հոգեխանգսի ու հոգեխացի արարողություններն էր կատարում, ծերունու տախած կյանքն ու թողած ժառանգությունն էր դարձրում, ծախսերից չխուսափեց, բայց եւ ներստեց. միայն հանախին ջրերին 50 հազար դրամ գնաց, ինչն է:

Նկարագրվածը մեր առօրյաի սովորական դասուններից մեկն է, երբ ՀՀ քախային հարյուր հազարավոր քաղաքացիներ այսօր մտահոգված են իրենց յուրաքանչյուր տախի ներկայացվող տախանջներից: Կարծես ստացվում է, որի տաղացույցը վերջին աննախադեղ ընտրություններն էին, քաղաքի ավագանու եւ ազգային ժողովի: Այնտեղ որ՝ հարկ է մեր տախանջը ներկայացնել. ձեզ տեսնենք, տախներ, մեր աջակցությունն ու վստախությունն ունեն, գործի անցեք, մեր հերթական օրը բարեփոխեք:

Ինչ-որ բան կարծես արվում է, հանրության ինչ-ինչ հասկանալ իրենց առօրյաի փոփոխությունները զգում են, թերեւս այլ ոլորտների բացասական դրսեւորումները երբեմն իչիք են դարձնում արված դրականը, մարդկանց զրկում, ինչդե տընդունված է ասել, դրանք իրենց մաշկի վրա զգալ: Ասեմք, վերջին օրերին թեւս աննուշ ու աննկատ, բարձրացվող հացի գինը: Տողերիս հեղինակի կողմից գնվող 500 գրամ կոռող 260 դրամանոց տախականի հացի նոր գինը 265 դրամ է, կիրլոգրամի հաշվով թանկացումը 10 դրամ կամ 2 տկոս, թեւս լրատվամիջոցները հաղորդեցին այլուրի 4 տկոս եւ հացի 0,15 տկոս թանկացումից: Թե ինչով է տախմանավորված այս ամենը, դրա ստույգ տախասխանը կարող են տալ իշխանության ճետապախական թիմի վերաւմաբանները: Լրագրողական մակարդակով արված ուսումնասիրության ար-

դյունում դարձվեց հետեւյալը: Ընթերցողը թերեւս հիշում է ԱԺ դասունավորի բարձր ամբիոնից արած այն հայտարարությունը, ըստ որի իրենց թաղամասի հացի թիւնան փուռ-խանութի երեք կանախ տաղավորված են ՀՀ-ում սոցիալ-քաղաքական միջավայրի փոփոխություններով: Արդյունում մի վիճակ է ստեղծվել, երբ սույն բիզնեսի անմիջական տերը սխոյված է իրավիճակից ելնելով օրինականացնել աշխատողների ձեւակերտումը եւ ուրուակի ձգարում մտցնել օրվա ընթացումն օգտագործվող այլուրի ու օտանդակ նյութերի քանակի ու ծախսի հարցերում: Տվյալ տարազայում ընդունված է, որ բիզնեսի անմիջական տերն իր քախաքաժինը նվազեցնելու մասին չի մտածում, այլ կերտ միջավայրի փոփոխության ողջ բեռը կրում են աշխատողներն ու նրանց արտադրանքը սղառողները, ՀՀ հարյուր հազարավոր քախային քաղաքացիները, գործազուրկ թե նդասառու, միջին ա-

կերտ ավելացնել բերախախության մակարդակը: Հիմն ծանոթանամք տեսության հարյուր միլիոնավոր դրամների հախկացումների արդյունքի իրական տախկերտն: Արտադրախության թաղամասն շնորհիվ ՀՀ-ում հացախախկային մաշկաբույսերի համախառն բերքը 2015-ին ղեխ է կազմել 530 հազար տննա, բնականաբար հաջորդ տարիներին ավելի բարձրանար եւ երախավորեր մինչեւ 80-90 տկոս հաց-հացամթերների հունի տախիւությունը: Իրական արտադրությունն անգամ 200 հազար տննա չի կազմում, իննաբախությունը՝ հաղիվ 25-30 տկոս, որն էլ գնախին անկախությունն է հանգեցնում: Այս վիճակին հաղելեմք ծրագրերով ձեռքբերված եւ հողօգտագործողներին տրամադրված անուրակ տերերի ցանախի արդյունում ճետախությունների կրած վնասները, տախկերտ մասամբ կամբողջանա: Այն առիթ ու տախձառ է դառնում,

հողություններ, որոնք տարիներին թե տաղախորեն չեն նդասում գյուղաքանակների աշխատանքի արդյունավետության բարձրացմանը, նրանց կողմից տախիլող անասնաղախախանակների մթերախության առին: Առայժմ իշխանությունն այս վիճակից դուրս գալու մեկ հիմնական միջոց է առանձնացնում. ինչ-ինչ առոցիաղախների կազմում, միացալ ուժերով խնդիրների հաղթախարում: Իսկ ախ գյուղախորտն մարդիկ տախկուսում են, քանգի իրենք տաղեր մաշկաբույսերի առեցման ավանդույթ ունեն, ունախ հողը գոմաղբով են տախախանում եւ իրենց առեցրածն օղանիկ համարում, երբ հարեւաները քիմիական տախախանույթերն են նախընտրելի համարում, մեղվաղախներն իրենց գործընկերների կողմից մեղուներին քախարով կերակրելուց են խոտում... Խաղող վերամաշկողները հալկական տրտերի բերից թանկ գինիների արտա-

Աստ սախու վարորդի, հացթուխ կանանց ու... տեսձառայողների մասին

խասավարձ ստացող թե հանես տախտայն: Հիշալ հացթուխներից մեկն օրերաց տախնել էր գործընկերներին, թե բանակից վերադարձած տղայի համար խոտացված մասաղի ընթացում ինչ ծախսեր է արել. միայն մի քանի շեք գինիների համար 35 հազար դրամ ծախսեցի, նեւ էր նա, անուշ ընդգծելով զավակի առողջության կախտությունը:

Թե ո՞րն է այսօրինակ գործընթացի բարեխաղը ելքը, տաղվում է գիտեն ՀՀ ճետախական զարգացման եւ ներդրումների նախարարության կազմ ընդգրկվող դեռես իննուուույն ՀՀ գյուղնախարարության աշխատակազմում: Նորոյա ծրագիր են կազմել «Հացախախկային, հախկաղընդեղեն եւ կերային մաշկաբույսերի տերմաբուծության զարգացման առանջախերությունները» խնդրի տուր, թիվ 1 կեսում արձանագրելով՝ գյուղախտությունում ՀՀ տախեմային տախախկության եւ անվստաղության գլխավոր ոլորտն է, որն ընդիտանուր ղազմախության մեջ ունի առանցախին դե: Թե ինչն է սույն կառույցը երեք տախանալ չի կախարել իր հիմնական գործառույթը, անհասկանալի է մնում:

Տեսեք ինչ է ասվում արդեն հիքասակված ծրագրում. 2011 թ-ին իրականացվել են զարնասաղան գարու տերմախարության եւ եգիտացորենի արտադրության զարգացման ծրագրերը, 2013-ին գարնանացան գարու, եգիտացորենի, առույսի ու կորնգանի արտադրության զարգացման եւ 2014-2018 թթ. նույն մաշկաբույսերի արտադրության զարգացման ծրագրերը: Ընթերցեք խնդրեմ թե ինչքան խոտունալից են դրանք իրականացնելու նդասակները՝ բարձրացնել տեղական արտադրության տերմաղուով իննաբախության մակարդակը, հարսացնել մաշկաբույսերի տրտային կազմը, այդ-

որ ոլորտի ուրու ներկայացուցիչներ հայտարարեն, թե Հայաստանի Հանրապետությունը տախեմային առանուվ երեք իննաբախ լիւնել չի կարող, 4-5 մլն ՀՀ բնակչության մասին կանխատեսումները տաղաղախ լավագույն ցանկությունների ոլորտից են:

Այս տախկերտ մեկ հիմնական բացառություն ունի. իշխանության բարձրագույն օղակներում քննարկվող եւ հետազա կախարման ուրուում հոչարկվող խնդիրները տախանջվող մանամանույախմբ, եթե ուզեք՝ բախնդրությամբ չեն ծախվում: Կոնկրես արդեն նեւած փաստաղթում ուրել խոտ չկա բազմաախձան գործընթացում հնարավոր ղիսկերի եւ կոնկրես տախախանսուների վերաբերալ, կարծես խնդիրը մեր մարդկանց վճարած հարկերից ու տուրերից իրականացվող ֆինանսական միջոցների հանդեղ տախախանսախությանը չի վերաբերում:

Հանաման մոտեցում դրսեւորվեց օրեր առաջ ընդունված խելացի անասնագործեր ծրագիրը քննարկելիս: Ոլորտով մտահոգ ՀՀ քաղաքացիս արձանագրում է, որ ոչ մի խոտ չի նեւցեց, թե անասնաղախության ո՞ր ղիւղին՝ կաթի թե՛ մսի արտադրության խթանմանն է ծառայելու սույն ծրագիրը: Եթե առաջինին, տաղա նեւում է կաթի 92 տկոս իննաբախությունից, որն էաղես բարձր ցուցանիք է, թեւս հանախին կարծիքն այլ է, իսկ մամուլը հառնախ է բացախայտն երկրում արտադրվող կաթնամթերում կաթի փոքու եւ բուսախուղերի առկայությունը: Եթե մասնու անասնաղախությանն է ուղղված, ո՞ր է դրա գլխավոր միջոց համարվող լիարժեք անասնակերով աղախովվածությունը: Հայտնի է, որ երկիր մոլորակի հիմնական մասում անասնատեսակները արտաղախերից օգսվում են տաղա զգալի քաղանը, երբ մեղանում այն մի քանի ամիս է տեւում, անասնագործում ուրուած կերն էլ ընդադմեղը չոր խոտն է: Սրանք հարցեր են, տեսական տախտայնների համար մտա-

հանման ուղին են ընտրել, մյուսները հարյուր հազարներով տեսիլ արտադրանքն են գերտախակ հոչակել, երրորդները նոր ուրակի կոնյակով են փորձում աշխարհը զարմացնել: Յուրօրինակ թե տարիական այս գործընթացների արդյունում ՀՀ-ում կազմավորվում է իննաախող ճետախության մի տարբերակ, ուր երկրի քաղաքացին հիմնական տեղ չունի, անելին էլ՝ անուրու:

Բարյացակամորեն սղասեմք ոլորտի տախախանսուների արձագանքին: 09.04.2019 թ. Երեսուն

Հ.Գ.- Հողվածում նեւած խմիչքների կաղաղությանը հայտնում են հետեւյալը. տաղաղող լուսանկարները վերցրել են ավախիական սուղախանակների գղաղաղային թերթիկներից, ուր ներկայացվում են դրանց գները՝ ֆրանսիական գինին՝ մոտ 1000 դրամ, հանախին 1,5 լիտր ջուրը՝ 160 դրամ, ուրուց մոտ 50 տկոսը հարկերն են, որոնք ինչ-ինչ բյուրեղախին ծախսերով վերաղաղվում են հանրությանը:

Բելգիայում թուանայանի անունով դրոց է կոչվել

1984-ին «Պելգիախայ տեմոկրատների միութեան» կողմից հիմնաղրված հայկական դրոցը, որ տարիների ընթացում բաղկանալին ընդարձակվել եւ մասսաղախանացվել է, թուանայանի 150-ամյակի կաղաղությունամբ ուրուել է դրոցը կոչել Հոլիաննես թուանայանի անունով:

Բողոքի ակցիա հանրային հեռուստաղիորնկերության դիմաց

Այսօր՝ աղրիլի 12-ին, հայկական արժեքների «Կամք» հաստաղաղական նախաձեռնությունը բողոքի ակցիա կանցկացնի Հանրային հեռուստաղիորնկերության դիմաց՝ տախանջով, որ Հայաստանի քաղաքացիների հարկերից սնվող ընկերությունը վերջ տա եթերով անբարոյաղախություն ու հաղախարակեցաղաղությունը քաղաղելուն: Բողոքի ակցիայի գաղաղաղը ծագեց աղրիլի 5-ից հետո, երբ ՀՀ-ն իրեն իրավունք վերաղաղեց բաղկանալին ծաղաղուն խոտել ԱԺ սողոսկած տրանսգեղների մասին:

ԳԵՎՈՐԳ ԳՅՈՒԼՈՒՄՅԱԼ

Սովետական միության փլուզմանը զուգընթաց, ինչպես արդեն ամբողջ աշխարհում, այնպես էլ հետխորհրդային երկրներում, սկսեցին իրենց «սեսակի ու նախասիրությունների» մասին բարձրաձայնել մի քանի տարիների խմբեր: Անցած երեք տասնամյակների ընթացքում դրանցից միայն երկուսն են հաջողվեց լիովին արմատավորվել մեր երկրում՝ աղանդավորներին ու սեռազարմերին: Հենց վերջիններիս մասին էլ ցանկանում եմ խոսել:

90-ականներին ծնունդ առած եւ 2000-ականներին արդեն իրենց իրավունքների մասին բարձրաձայնող այս խումբը, որը ժամանակի ընթացքում ստացավ ԼԳՏԲ անվանումը, այսօր իսկական դասուհաս է դարձել մեր ժողովրդի համար, ազգային անվտանգության խնդիր: Արեւմտյան ուժերի կողմից սնվող այդ խմբերը սարքեր սարհներին սարքեր սանձաճակտություններ են թույլ սվել, որոնցից ամենացնցողն ու մեր ազգի համար նվաստացուցիչ բոլորովին վերջերս՝ ապրիլին 5-ին, Ազգային ժողովում Լիլիթ վերանվանված երեքմիսյան Կադի-նակի ելույթն էր: Այո, խոսքը, սեռը աղջկա-

որի ընկերները մոտավորապես մեկ տարի առաջ, ԱԺ նիստերի դահլիճում այնպիսի ծուխ էին առաջացրել, որ առիտսկել կարելի էր:

Որպես ակցիայի մասնակից, ինձ համար այդպես էլ տարիներով մնաց ԱԺ գլխավոր մուսի սասիճանների վրա ինքնաձիգով լուսնորդների սեռ-սեռ հայտնվել: անհետանալու երեսույթը, նրանք առհասարակ սասիճանների վրա, մանավանդ օրվա այդ ժամերին, չեն կանգնում. ես չեմ ուզում հավասար, որ դրանով փորձում էին վախ ներշնչել ժողովրդին, որոնց մեջ գրկի երեխաներ էլ կային: Ի դեպ, զինված դիտարկումն ու ժողովրդի արանքում մեծ թվով ուսիկաններ կային:

Մանրամասները լուրջ են, կարելի է անվերջ նկարագրել, որովհետեւ ասելիքները նմանապես լուրջ են, բայց անդրադառնալով դեպքի հետ կապված՝ Նիկոլ Փաշինյանի հայտարարությանը: Ժողովրդի ընտրյալն էլ ոչ ավել, ոչ քակաս հայտարարեց, որ խնդրո առարկա իզագածին 2015թ. նախկին իշխանություններն են ՀՀ անձնագիր սվել, իր ձեռակերտմամբ՝ «օժտելով ՀՀ քաղաքացու բոլոր իրավունքներով»: Ավելին, ընդգծելով, որ ելույթը սեղի է ունեցել մարդու իրավունքների դաժնամու-

Կանցլեր Մերկելի շնորհիվ է նաեւ, որ սահմանին չեն կրակում

ԱՆՆԱԴՑ ԳՈՎԱԵԹՅԱԼ

Գերմանիա

Ինչպես ծանուցել էինք «Ազգ»-ի ադրիլի 5-ի համարում, ադրիլի 4- ին Բունդեսթագը երկրորդ ընթերցմամբ 45 րոպեանոց ընդունեց ներկայացրեց եւ ձայների ճնշող առավելությամբ վավերացրեց Բոյոսեյուն 2017- ի նոյեմբերի 24- ին ՀՀ- ԵՄ- ի միջեւ կնքված «Համադարձակ եւ ընդլայնված գործընկերության մասին» համաձայնագիրը: Աջակողմյան՝ AfD խմբակցությունը, Ձախերը ձեռնդրեցին փակելու:

Նախորդ հրադարձված մեջ անփութ անդրադարձել ենք ելույթների դրական բովանդակությանը, խոսաքցել անդրադառնալ Այլընտրանք Գերմանիայի համար (ԱԳՀ, AfD) խմբակցությունից Անսոն Ֆրիդեհի ելույթի՝ Հայաստանի մասին բացասական ելույթներին: Ռուսերենի ակցեմեջ շեշտը գերմաներեն իր խոսքում դասգանավորն ասաց, թե 2018- ի խորհրդարանական ընտրություններից հետո, փերվարի վերջին, մարտի սկզբին եղել է Հայաստանում, դրական տրամադրությունը ստացել, ԵՄ- ՀՀ- ՌԴ եռակողմ հարաբերությունները հետխորհրդային այլ հանրապետությունների համար կարող են օրինակ հանդիսանալ, իսկ այնուհետ կենտրոնացավ կազմակերպված հանցավորության դեմ պայքարին, Թյուրինգիա երկրամասում այսպես կոչված «հայկական մաֆիային», ինչպես նաեւ երկրում ամբողջովին զսկոյ ՀՀ քաղաքացիների դաժնադիր վերադարձին: Մեր «ափլլեյան գարեպար» դարձած այս թեմաների մասին թեւեւ գրել ենք դարբերաբար, սակայն առաջիկայում առիթ կլինի նորից արծարծել դրան «Ազգ»-ի էջերում:

Համաձայնագրի վավերացման լուրը մույն օրը մասուցվեց գերմանալեզու սարքեր լրացվածից հետո: Առավել ծավալունը սակայն ադրիլի 4- ին գերմանական հեռուստաընկերության առաջին ալիքի՝ ARD-ի կենտրոնական ստուդիայի կայքէջի բլոգում ներկայացված հարցազրույցն է Բունդեսթագի դասգանավոր, ֆրիսոնյա դեմոկրատ Ալբերտ Վայլերի հետ: Նա գերմանահայկական ֆորումի նախագահն է, եղել է ԼԴ-ում, հայտնվել Ալիեի «սեյցուցակում», ինչը դասառ դարձավ, որ 2018- ի օգոստոսի կանցլեր Մերկելի հետ երեսուցից Բաբո մեկնելու արձույթում չստանա: Կանցլերին ուղեկցող դասվորակության կազմում Վայլերին փոխարինեց եւ Բաբո մեկնեց մույն կուսակցությունից Յոհան Վադեֆուլը:

Ամփոփ ներկայացնենք Թոմաս Երյունանի եւ Զրիսին-Մարի Ըլիքցերի «Մերձեցում Հայաստանին: Այո, բայց ԵՄ անդամակցությանը՝ ոչ» վերնագրված հարցազրույցը: Գերմանական մամուլում հաճախ շեշտադրվող Թուրինգի, Ադրբեյջանի հետ փակ սահմանների դաժնադիր Հայաստանից՝ ծայրահեղ աղբյուր երկրից ինչ սոցալիստիկ կարելի է ունենալ հարցի սրամաքանությունը կա նաեւ այս զրույցի սկզբնամասում, երբ հիշեցվում է, թե «Գերմանիան եւ ԵՄ- ն կամենում են աջակցել Հայաստանին առեւտրի, ներդրումների հարցում»:

Վայլերը դարգաբանում է, թե մոլիբդենի հանքերով, ընդերքով հարուստ Հայաստանից գերմանացիները կարող են օգտվել: Նույնը վերաբերում է նաեւ աշխատանքին. «Մայիսին մեկ անգամ ես Հայաստան եմ մեկնելու՝ սեղի՝ խնամասարության ոլորտում աշխատանք գերմանիայի համար հավաքագրելու նպատակով: Այս համաձայնագրով հաստատվում է, թե երկու երկրները կամենում են սերս միասնական աշխատանք ծավալել, որ կարող է խաղաղության երախակործանը ծառայել:

Ինֆրակառուցվածքը, սնտությունը արդիականցնելու անհրաժեշտ գու-

մարների մասին հարցին Վայլերն ընդգծում է նախ 7 միլիոնանոց սպիտակի՝ դեղի երկիր ուղղվող գումարների մասին, որ նույնպես է կազմում, որքան Հայաստանի սնտությունն է ստեղծում, այնուհետ նույն, թե արտերկր ներդրողներին էլ սոցալում են Հայաստանում, իսկ Գերմանիան առաջին շարքում է: Լրագրողների՝ Հայաստանի զարգացմանը խնդրոցող եւ գերմանացի ներդրողների աշխատանքը խթանող կոռուպցիայի մասին ակնարկին, Վայլերը նկատեց է արդի, թե նույնիսկ նախկին կառավարությունը էր աշխատում խիստ միջոցներով դախար ծավալել դրա դեմ, բայց երկար ժամանակ կոպահանջի սասնամյակներով զարգացում ադրած կոռուպցիան որոշակի չափերի մեջ գաղելու համար: Գերմանիան էլ կոռուպցիայից խթան գերծ երկիր չէ, մենք այդ հարցում առաջատար դիրքում չենք, դասասխանում է ԶԴՄ դասգանավորը՝ մեկնաբանելով, թե գերմանացի ներդրողների համար դա չէ հսկայական խնդիրը, այլ այն, որ սեղում ադախովկեն իրավական երախիքներ, ֆրեական սարերից դասգանվածություն, հարկային մի համակարգ լինի, որին ադախինած կարելի է ծաղրել կազմել եւ սեղում մասնագիտացված աշխատանք լինի, ինչն առկա է:

Մոսկվան ինչպե՞ս է արձագանքում ԵՄ-ՀՀ հարաբերությունների հետագա խորացմանը հարցին ի դասասխան Ալբերտ Վայլերը նույն է, թե Մոսկվայի արձագանքը հանդարտ է, մույնիսկ Հայաստանում վերջին իշխանափոխության ժամանակ չի միջամտել, ինչպես, իր սեսակեցից, չի միջամտում Հայաստան- ԵՄ կամ Գերմանիայի հետ հարաբերություններին: Եվրոպայից Հայաստանը դիտարկվում է որպես Ռուսաստանի ուղղությամբ կամուրջ, որի միջոցով Ռուսաստանի հետ որոշ չափով համագործակցություն կարող է լինել:

Անդրադառնալով Հայաստան-Ադրբեյջան սահմանի անվտանգության արդի վիճակին, Բունդեսթագի դասգանավորը ծանուցում է, թե այժմ ԼԴ - ում չեն կրակում: Սա նաեւ կանցլերի այցի շնորհիվ է: Բազմիցս առիթ են ունեցել խոսելու, նաեւ խնդրելու կանցլերին, որ Ադրբեյջանի նախագահին հասկանալի տա, թե դիմադրական կրակոցները լիսի դադարեն, որ անմեղ մարդիկ, երեխաներ, երիտասարդներ սահմանին չզոհվեն: Նա դա արեց, ինչի համար լուրջ երախտադրեց: Այդ ժամանակակից ի վեր սահմանին անդորր է, էլ զոհ չկա, հույս ունեմ սա կոպահանջի:

Վայլերի հետ զրույցում հիշատակվում է նաեւ ԼԴ այցի դասառնով մրա մուսն Ադրբեյջան չարսնելու փաստը: «Մայիսին Հարավային Կովկաս խորհրդարանական բարեկամական խմբով Վրաստանից Ադրբեյջան եմ ուղևորվել: Անցյալ շաբաթ նորից հասկանցից, թե ես Ադրբեյջան չեն կարող մեկնել, քանի որ ԼԴ- ում են եղել», դասնում է Գերմանահայկական ֆորումի նախագահ ֆրիսոնյա դեմոկրատ Ալբերտ Վայլերը: «Հմում Աթեմի եւ Հոնոնի հետ սերս հարաբերություններ ունեցող Հայաստանը եվրոպական մեծ սիրույթում էր, դեսականրեն առաջին ֆրիսոնյա երկիրը: Կարող եմ դասկերացնել, թե օրերից մի օր ՀՀ- ը ԵՄ - ին անդամակցող երկիր կարող է լինել» հարցին Վայլերն այսպես է դասասխանում՝ այդպիսի հարց չկա, Հայաստանն էլ չի ուղևորվել: Նա լավ հարաբերություններ է ակնկալում Եվրոպայի հետ, նաեւ՝ սնտեսակցի մասին է խոսքը: Բայց գիտե, որ Ռուսաստանը հզոր դասգանական եւ սնտեսակց գործընկեր է: ՌԴ- ում գրեթե 1 միլիոն հայ է ադրում, աշխատում, սերս ազգակցական կադ կա: Արգործնախարար Լավրովն օրինակ կիսով չափ հայ է: Այսու՝ մերձեցում՝ այո, բայց ԵՄ անդամակցություն՝ ոչ:

Ներեցե՛ք, բայց գերադասում եմ հետամնաց էլ մնալ

նից զղայի փոփոխած, սրանսգեղեր կոչեցյալի մասին է:

Իհարկե, մինչ այդ ԶՊ հոգաբարձուների խորհրդի անդամ Լարա Ահարոնյանն արդեն հասցրել է ԱԺ-ում մի քանի անգամ, մեղմ ասած, անբարո եւ անդասկառ հայտարարություններով հանդես գալ, որոնք նույնպես արժանացել են հասարակական բուռն բողոքի ակցիաների, բայց վերոհիշյալ դեպքում ուղղակի ադաս էր մույն հասարակության համար. Հայաստանի Հանրապետության դեսական սահմանը արյան գնով հսկում են զինվորները, Ազգային ժողովի ամբիոնից խոսում է անբարոյականը: Առավել նվաստացուցիչ էր ներկաներից ոմանց ծափահարությունը՝ այդ ելույթից հետո:

Ինչպես սոցալում էր, ինչպես դես է լինե, ժողովուրդը բողոքի ակցիա սկսեց: Ադրիլի 8-ին հարյուրավոր քաղաքացիներ հավաքվեցին Ազգային ժողովի դիմաց եւ բացատրություն դախանջեցին ԱԺ դեկավարությունից, մանավորապես՝ նախագահ Արարատ Միրզոյանից: Բայց Արարատ Միրզոյանն այնպես էլ չեղեաց ժողովրդի աչքին, փոխարենը, կասարվածի ողջ մեղքը ԲՀԿ դասգանավոր Նաիրա Չոհրաբյանի վրա բարդելով, ներկաներին մոտեցավ Ալեն Սիմոնյանը: Նա իր հետ բերել էր փաստաթուղթ, որտեղ ադրիլի 5-ին ելույթ ունեցողների անուններն էին, ամենավերջում՝ Նաիրա Չոհրաբյանի ստորագրությունը: Բայց Ա. Սիմոնյանը մոռացավ կամ չցանկացավ բացատրել զղամարդու ու կնոջ այդ միջօրեականին ԱԺ հրավիրողի անունը, որն ի դեպ ԶՊ դասգանավոր Մարիա Կարապետյանն է եղել: Վերջինս Նաիրա Չոհրաբյանին սեղանի է դախել մրա ով լինելը, թե՛ ոչ: Ա. Չոհրաբյանը հակառակն էր մղնում, ավելին՝ սղառնում էր դախ սալ Ալեն Սիմոնյանին, եթե հրադարակավ չեղեք իրեն ուղղված մեղադրանքները:

Ընթացքում հավաքվածներին մոտեցան նաեւ ԲՀԿ մի քանի դասգանավորներ, այդ թվում՝ հայ ավանդական ընտանիքի գաղափարը դասգանող Գեորգ Պետրոսյանը: Վերջինս ողջունեց ժողովրդի բողոքի ակցիան եւ հայտարարեց, որ այս դայաբար իր սրսով էլ է:

ԱԺ էր ելել նաեւ Բոյոսեյունի եկեղեցու հոգեւոր հովիվ Տեր-Ղազարը, որը, ժողովրդի դախանջով, ցանկանում էր ԱԺ-ի ներսում խոսել ծխել եւ օրհնել, որը թույլ չսվեցին ԶՊ անդամները՝ դասառաբանելով, որ հակահրեթեային համակարգը կմիաբան: Այստեղ անհար է չծիծաղել ու երեք անգամ բարձր չկանկարկել «մանրածախ սախոս» բառակադակցությունը, որովհետեւ հակահրեթեային համակարգի մասին խոսում է մի խմբակցության անդամ,

թյան հանձնախմբի լուսնների օրջանակներում, Փաշինյանը «հարց սվեց բողոքին»՝ աղջկա վերածված զղան մարդ է, թե՛ ոչ: Էլ ավելին՝ մա իր խոսքով եկավ այն եզրահանգման, որ եթե դա մարդու իրավունքների հանձնախմբն է, սրանսգեղերն էլ անձնագիր ունի, ադա դարակար է լսել:

Հարցերին հերթով դասասխանեմ, բայց մի փոքր հետ գնալով: Նույն ելույթի ժամանակ Փաշինյանը խոսելով մախասան դրոշի վիճակի մասին, զարմացավ, թե ինչպես կարելի է աշխատել գեներն ընկած դրոշի կողմին, քանի որ դա մեր դեսական դրոշն է, եւ ամեն ինչի հիմքը: Այ հիմա անդրադառնալով հարցին. իսկ դարուն Փաշինյանը չի ուզում ընդունել, որ սրանսգեղերի ելույթը սեղի է ունեցել մեր դեսոթյան բարձրագույն օրեսուդիր մարմնում, ՀՀ դրոշի ներքո, հանում որի, որպես անկախ դեսոթյան խորհրդանիշի, զոհվել են հազարավոր զինվորներ:

Իսկ մարդ լինել-չլինելու հետ կադված ասեմ՝ Փաշինյանը մի քանի անգամ նեղել է, որ նախկին իշխանությունների որոշումներն ու կասարած գործերն իր համար հիմք չեն հանդիսանում, եւ որ ինքը սեփական հայեցակետ ունի, բայց կարծում եմ, որ հնարավոր է այս դեպքին էլ «Նոր Հայաստանի հայեցակետով» մայել. կարծեմ՝ դես է վերադառնալիս ազգային արժեքներին, չէ՞: Բայց դասասխանսու դես է նեղեմ, որ ես, ինձ հետ միասին հայ ժողովրդի բացարձակ մեծամասնությունը, սրանսգեղերի հետ որեւէ սեղ չենք դասրասվում գնալ կամ վերադառնալ, ավելին՝ մենք մեր սեղում ենք, ազգային ելակետում. թող շեղվածները մսածեն վերադարձի մասին, որոնք, ի դեպ, ինչ չեն ԱԺ-ում:

Եվ այսօրից հետո ծիծաղելի են մարդու իրավունքների մասին վանկարկումներն ու հիշատակությունները, որովհետեւ դրանք կեղծ են, փողով գնված դասգաններ, խաբեբաներ: Եվ եթե իրոք հետաքրքրված են մարդու իրավունքների դասգանությամբ, թող անդրադառնան սեղով դայանակարված արոնրներին, կարծեմ՝ ոմանք աղջիկ երեխաներ չեն սիրում, չէ՞, թող դրանով զբաղվեն, դա միաժամանակ նաեւ կանանց իրավունքների դասգանություն է, ի սարքություն ոչինչ չսվող ֆորումների ու գրերի:

Որպես վերջաբան ցանկանում եմ նեղել, որ անբարոյականության դեմ դայաբար շարունակվելու է՝ հոգեդես ու ֆիզիկադես: Ազգային արժանադասվությունը վեր է ամեն ինչից, թող ով, ինչ ուզում է խոսի, եւ եթե դես է առաջադեմ դեսություն դառնանալ անբարոյականությունը հանդուրժելով, ներեցե՛ք, բայց գերադասում եմ հետամնաց էլ մնալ, լեռնցի, սարեցի, փլեցի...

Սկզբը՝ նախորդ 2 համարներում

ՅՐ. ԶՈՉԱՐ.- Գնահատում և քննադատում Զեր ելույթի մեջ Դուր ասացիք նույնը, թե կուսակցությունը չմիտի թոյլ տալ ազգերին ուժով հրել դեմոկրատիայի, ասիմիլացիայի:

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ.- Միանգամայն ճիշտ է: Ի միջի այլոց այդ հարցերի շուրջ ընդարձակ յօդուած էր գրել եւ ուղարկել Խրուշչովին ու ինձ՝ Արսո Եղիազարեանը: Շատ հետաքրքիր էր, լաւ յօդուած էր, միանգամայն ճիշտ, մարտահրաշարան մեկնաբանութիւն էր տալիս ազգային կուլտուրաների ու լեզուների փոխարարներին:

ՅՐ. ԶՈՉԱՐ.- Այդ յօդուածը նա ցոյց էր տուել մեզ:

Ն. ԶԱՐԵԱՆ.- Մենք կարդացել էինք այդ յօդուածը:

ՅՐ. ԶՈՉԱՐ.- Լաւ կը լինէր որ լրիւ տպագրուէր:

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ.- Ձեզ միտի ասեմ որ, Մոսկուայում ամբողջ որոշ հայեր էին առաջարկում ծրագրի նախագծի մէջ մտնել կէտ, թէ ժամանակն է, որ սկսուի ազգերի ձուլումը: Յանձնաժողովում ես եւ ուրիշներ մեծեցիմք այ տեսակէտը:

Ն. ԶԱՐԵԱՆ.- Լենինն ասում էր չէ՞, որ ոչ-ռուսներն են ձգում այդ բանին:

ՅՐ. ԶՈՉԱՐ.- Ասում էր՝ «Օբրուտեչիէ ինորոզի որոտովեդույուս կողերժաւնիւ ճաղիոնալիզմ» (Ռուսացած այլազգիները ֆարոզում են կործանարար ազգայնականություն):

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ.- Գիտէ՞ք: Հասկնալ Ազգեանն ու միաները այդպիսի տեսակէտ էին դաւանում...

ՅՐ. ԶՈՉԱՐ.- Իսկ Սոլոուխինի դէպքում ինչու մարդն ու բանաստեղծը հակառակ է դուրս գալիս դրանց դէմ եւ նրա վրայ յարձակուում են այդ «օբրուս ինորոզիները»:

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ.- Գիտէ՞ք, այդպէս է:

Գ. ՍԱՐԵԱՆ.- Ես ցանկանում եմ խօսել մի կարեւոր հարցի մասին, ընկեր Միկոյեան: Սովետական Երջանը ազգերի վերածնութեան, նրանց ազգային կուլտուրաների եւ լեզուների ծաղկման Երջան եղաւ: Միաժամանակ, ժողովուրդների համար առաւել մասշտաբային համաձայնարարային, եւ յասկաղէտ ռուսական կուլտուրան:

Ռուսաց լեզուն մեծ տարածում ունեցաւ եւ օգնեց ազգերին վեր բարձրացնելու, եւ միաժամանակ սեփական կուլտուրայի տրոհիցիաները ճանաչեցին ու զարգացան: Մենք հիմա չենք կասկածում, որ մեր երեխաները հարազատ մայրենի լեզուի հետ լաւ իմանան նաեւ ռուսաց լեզուն: Պէտք է երկու լեզուներին էլ մայրենի լեզուին եւ ռուսաց լեզուին լաւ տիրապետեն: Ռուսերէն չիմանալը Ես մեծ միտում կը լինի: Բայց եթէ ռուսերէն սովորելը կարեւոր էր հայոց լեզուն վաս իմանալու հաւուսին, դա սխալ կը լինէր, եւ մեր ազգային ինքնասիրութեանը հակառակ: Երկու լեզուներն էլ թանկ ու կարեւոր են մեզ համար: Բայց մեզանում ռուսացման գործը հիմա այնպէս է դրուած, որ հայկական դրոշմներն աւարտողները վաս գիտեն ռուսերէն եւ ռուսաց դրոշմը աւարտողները, որոնց 95-97 տարեկանը հայ տղաներն ու աղջիկներն են, վաս գիտեն հայերէն: Երկու երեսոյթն էլ մեզ խոր ցաւ են դաստառում: Եւ մենք առաջարկում ենք բարելաւել ռուսացման սիւսեմը՝ ուժեղացնել հայկական դրոշմներում, ռուսերէն լեզուի դասաւանդումը: Բացի ռուսաց լեզուից, մի առարկայ էլ հայկական դրոշմներում անցնել ռուսերէն, ասեմք թէ ՍՍՌՄ ժողովուրդների լեզուները կան աշխարհագրութիւնը: Իսկ Հայաստանում եղած ռուսական դրոշմներում, բացի հայոց լեզուից, մի առարկայ էլ անցնել հայերէն, ասեմք թէ հայոց լեզուներին: Այսպիսով, հայկական դրոշմներն աւարտողները լաւ կիմանան ռուսերէն, իսկ ռուսաց դրոշմը աւարտողները՝ հայերէն:

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ.- Շատ լաւ կը լինի, իսկ

ինչո՞ւ չէք անում. կարելի է հենց այդպէս էլ անել:

Ե. ՍԱՐԵԱՆ.- Գիտէ՞ք, կարող ենք այդպէս անել:

Ա. ԶՈՉԱՐ.- Այդպէս էլ կ'անենք:

ՅՐ. ԶՈՉԱՐ.- Մենք յարձախ ուրիշ համարադասութիւններինց ենք օրինակ վերցնում. այս հարցում էլ թող մեզանից օրինակ վերցնեն:

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ.- Դա լաւ կը լինի.....

Գ. ՍԱՐԵԱՆ.- Միա կարգը ես ուզում էի արծարծել, դա հայերէն խորհուրդ, կուսակցութիւն, համարադասութիւն, յեղափոխութիւն, սահմանադրութիւն եւ այլ բաների փոխարինումն էլ լաւիմասկան եւ այլ բաներով՝ դարձիւ, ռեալիստիկա, ռեալիստիկա եւ այլն: Հայկական այդ հիմնարկ բաները գործածուած էին դարերով: Բայց մի առարկայ էլ մենք արթնացանք ու տեսանք, որ այդ բաները չկան մեր մասնուի մէջ, արգելուած է նրանց գործածութիւնը: Բանն այն է, ընկեր Միկոյեան, որ նրանց փոխարէն հրամանով մտնուած այդ նոր բաները մինչեւ հիմա էլ չեն ձուլուում մեր լեզուին, չեն եմ-

րին «խորհուրդ» բանին եւ կարծում եմ չի փոխարինում: Խորհուրդ անելու փոխարէն չեն ասում «սովետ անենք»: Ձեր «սովետարիտ»-ն էլ չեն կոչում ժողովրդական սնտեսութեան սովետ, այլ «ժողովար» են ասում: Միա բաների մասին էլ միտի մտածել: Օրինակ՝ «ռեալիստիկա». փոխել թէ չփոխել, հիմը վերականգնել՝ համարադասութիւն:

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ.- «Համարադասութիւն»ը Ես յարմար ու գեղեցիկ բառ է:

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ.- Տեսե՛ք թէ ո՞րն է յարմար: «Կուսակցութիւն» բառն իմաստով չի՞ նշանակում «Ֆրակցիա», «Կուսակցութիւն»՝ կուսակցութեան բառից է, կուսակցութեան մի խումբ: Այդպէս չի՞ նշանակում:

ՅՐ. ԶՈՉԱՐ.- Գիտէ՞ք, «կուսակցութեան» նշանակում է կողմնակցութեան, նոյն տեսակ մտածողներ, «եղիմոնիստներ» իմաստով: Անելի յարմար է ֆան «դարձիւ»: Կուսակցութիւն ասելով հասկանում ենք միայն ֆաղափական կազմակերպութիւն, մինչդեռ «դարձիւ» բառը բազմաթիւ իմաստներով է գործածուած-

թիւները թոյլ են: Սփիւռֆահայութեան մօտ գնացած մարդկանց համոզումները մեծ խանդավառութիւն են առաջարկել այնտեղ, ինչպէս Երգի Պարի անսամբլի, ֆուլբրային թիմի այցելութիւնը: Բայց ի՞նչ են այդպիսի այցելութիւնները: Գրողների, գիտնականների խմբեր չեն ուղարկուում սփիւռֆահայութեան մօտ:

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ.- Պէտք է ուղարկուեն: ՅՈՒՐ. ԲԱՂՂԱՍԱՐԵԱՆ.- Որոշել ենք արտիստների ու գրողների մի խումբ ուղարկել, շուտով կ'ուղարկուենք:

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ.- Վերջերս տուրիստական մի խումբ միտի գնար Իրաք, Սիրիա, Եգիպտոս, Լիբանան: Դրանք հայաբնակ վայրեր են: Գրուել էինք գնալու ես, Գեղամ Սարեանը, Սողոմոն Տարոնցի: Ամէն ինչ ձեռնարկուել վերջացել էր, դասարան էին մեկնելու... եւ յանկարծ յայտնուում են, որ մարտունակ փոխուել էր: Պէտք է գնալ Սոմալի, Սաուդական Արաբիա: Գիտէ՞ք ասած, մենք հրաժարուեցինք գնալ: Առհասարակ ինչ-որ յսակութիւն, որոշակի վերաբերմունք չկայ այս

Հայ գրողների գրոյցը Անասաս Ի. Միկոյեանի հետ 14 մաս, 1962, Երեւան

մի դարձիւ Ես խաղանք, մի դարձիւ ամբողջ է ստացուել, երաժշտական դարձիւ...

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ.- Գուցէ երկուսն էլ գործածուեն: Չէ՞ որ հին (բնագրում՝ անընթեռնելի) մէջ չեն փոխուում:

ՅՐ. ԶՈՉԱՐ.- Փոխուում են: Շահումեանի տեսիլ մէջ նոյնիսկ գրուած է «Դաւանակցական հակալեզուափոխական կուսակցութիւնը», փոխել էին դաւանակցական կոնստիտուցիոն դարձիւ...

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ.- Նոյնիսկ: Դա կարիք չկայ: Զննեցե՛ք, տեսե՛ք, ինչպէս է նոյնապարմար: Թող գրեն, ով ինչպէս լաւ է գտնում՝ համարադասութիւն, կուսակցութիւն, յեղափոխութիւն եւ նոր ձեւերով երկուսն էլ թող գործածուեն որպէս սինոնիմներ:

Ն. ԶԱՐԵԱՆ.- Թող գրեն եւ «դարձիւ» եւ «կուսակցութիւն»:

ՅՈՒՐ. ԲԱՂՂԱՍԱՐԵԱՆ.- Չի լինի, միտք է որոշել, թէ ո՞րը:

Ն. ԶԱՐԵԱՆ.- Ինչո՞ւ չի լինի:

ՅՈՒՐ. ԲԱՂՂԱՍԱՐԵԱՆ.- Դասագրքեր ենք հրատարակում դրոշմների համար, ո՞րը սովորեցնենք աւակներներին, չէ՞ որ դրանք տեղիներ են:

Ն. ԶԱՐԵԱՆ.- Անասաս Իվանովիչ, լաւ կը լինի, որ հոմանիւններով հարստացաւ մեր լեզուն: Արաբները «ուղ» բառի երեք հարիւր հոմանիւն ունեն- երեք հարիւր բառ կայ, ու նշանակում է ուղ: Թող դարձիւն էլ մի ֆանի հոմանիւն ունենայ. մեր դարձիւն մի ուղի չափ էլ չկայ, ինչ է....

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ.- (Զգալի դատաւարից յետոյ ընկ. Միկոյեանը շարունակում է).

- «Սովետ» բառը թող մնայ որպէս դասական նոր կարգերի հետ ծնուած եւ բոլոր ազգերի կողմից ընդունուած տեղի, չփոխարինելով «խորհուրդ» բառի բոլոր միւս իմաստներին, իսկ միա բաները կարող ենք գրել այնպէս, ինչպէս լաւ է թում իրենց՝ տարբեր ժանրի տեքստերի մէջ:

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ.- Ընկեր Միկոյեան, ես էլ եմ ուզում մի հարցի մասին էլ խօսել. արտասահմանի հայութեան եւ մեր փոխարարութիւնների մասին: Արտասահմանի հայութեան գերազանց, ճնշող մեծամասնութիւնը ֆաղափականապէս մեզ հետ է, սովետական հայրենիքի հետ:

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ.- Դա դարձ է, ես էլ եմ ամէն տեղ տեսել դա, Նիւ Եորքում, Սան Ֆրանցիսկոյում, ամէն տեղ, բոլոր երկրներում:

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ.- Սակայն ինչ-որ տարակուսանք կայ ոմանց մօտ այդ հարցում: Մեր կենդանի կաղն ու փոխարարութեան

կարեւոր հարցի նկատմամբ: Տուրիստական խմբերի հետ գնալով, ինչպէս դասնում են ընկերները, հնարաւորութիւն է լինում Ես իրեն իր հայ աշխատանքային կանգնուածների հետ:

Ն. ԶԱՐԵԱՆ.- Պէտք է առանձին հայ դասաւանորութիւններ գնան հայերին հանդիմելու: Ռուս ընկերները ծանօթ չլինելով դասնութեան, կարծում են, թէ այնտեղի հայերը սոխակ էմիգրանտներ են:

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ.- Գիտէ՞ք: Բացի կենդանի Ես իրենց՝ թոյլ են նաեւ մեր գրական կարգերը: Շատերիս անուններով ուղարկուող գրքերը նոյնիսկ մեզ չեն հասնում: Մանաւանդ մերգաղթի նախօրեակին այս վիճակը, մեր կարծիքով, անուրաւ է (*): Արտասահմանեան հայ գաղութները, մասնաւորապէս Արաբական Արեւելում եղած հայ աշխատանքային կանգնուածները արագին սիրով կարողանան են Սովետական Հայաստանի եւ մայր ժողովրդի հետ: Նրանց հետ կաղի ուժեղացումը ոչ միայն նշանակութիւն ունի մեզ, հայ ժողովրդի համար, այլեւ ամբողջ Սովետական Միութեան ֆաղափականութեան համար, ֆանի որ այդ գաղութները դրոշմազանցում են մեր գաղափարները՝ ժողովուրդների բարեկամութեան, խաղաղութեան, դասակարգութեան սոցիալիստական երկրի արտաքին ֆաղափականութեանը եւ այլն: Այդ գաղութներից Ես մարդիկ գալիս են մեզ մօտ, մեզ հարկում են, սակայն մենք նրանց մօտ գնալ չենք կարողանում:

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ.- Պէտք է ուղարկել դեւելակցիաներ, աշխուժացնել կարգերը:

Ե. ՍԱՐԵԱՆ.- Կանենք, Անասաս Իվանովիչ, կ'որոշենք այդ հարցերը:

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ.- Զննութեան առէք, որոշեցե՛ք: ՅՐ. ՅՈՒՐԱՆՆԻՍԵԱՆ.- Կուգէինք Ձեր կարծիքն իմանալ մի հարցի մասին էլ, ընկեր Միկոյեան, Դուր ի հարկէ Ես լաւ գիտե՛ք գրող-դարձարար Լեւոն Շանթին: Նա դաւանակցական էր. վաղուց մեռել է, բայց մինչեւ հիմա չենք հրատարակում նրա գեղարուեստական գործերը:

Իվան Բունինն էլ յայտնի գուարդիական գործիչ էր, բայց նա մահից հետո նրա գեղարուեստական գործերը հրատարակուում են մեծ տիրապետով: Իսկ Լեւոն Շանթը, որը մեր կարծիքով, նոյնպէս մեծ գրող է, չի հրատարակուում մեզ մօտ. նրա գեղարուեստական երկերը փակամիտակ են:

Շարունակելի 3 եւ վերջը՝ հաջորդիվ

ՌՈՒԲԵՆ ԶԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

Մտակվա

Բնական է, որ ռուսաստանյան լրատվամիջոցները եզակի ակտիվությամբ ու ԵՊՀ-ի քաղաքականությանը են քննարկում Ուկրաինայում ծավալված նախագահական ընտրությունների ընթացքը...

Սակայն բազում մեկնաբանությունների մեջ իմաստ կունենար ներկայացնել մեկը, որն ինչ-պես էկզոտիկ է, մուսուլման էլ գաղտնախորհուրդ ու մտրուսային: Խոսքը վերաբերում է հրեաների դերակատարմանը այդ իրադարձություններում: Եվ, անկեղծ ասած, ամեն անգամ հիրավի աղոթում ես, թե ինչպես մասշտաբային ու կենսունակ է մարդկային այս ցեղը համաշխարհային մակարդակով:

Յանուկովիչի անկումից եւ, ըստ ռուսական վարկածի, ՊԵՏԵՐՍԲԵՐԳԻ հեղափոխումից հետո Ուկրաինան թեւակոխեց ծայրահեղ նացիոնալիզմի, ինքնահաստատման արյունահեղ մայրամուտի, անգույտ ռուսաստանյան, հուսարուս եվրասիական, ուկրաինական ազգի նորվի վերածնունդի հայտնում մի

երջան: Եվ թվում էր, ահա, լույս աշխարհ կգան առնվազն մեր Բանդերաներ կամ Շուխեիչներ որդես ուկրաինական ցեղի մահաբերության հաստատման ռազմավարներ (ի դեպ, այս կարգի «հայրենասերները» խիստ դաժան են գտնվել հրեաների նկատմամբ): Բայց ինչ սասցվեց իրականում: Ուկրաինացիները փոքրիկ մահաբերների արդյունքում ղեկավար դարձավ ոչ թե ոմն մի ուկրաինացի նացիոնալիստ, այլ... հրեա օլիգարխ Վալդեմարը՝ մուսուլման Պորոշենկոն: Դժվար է ասել ղեկավարության հեղինակ էր սա, թե նախադեպ ծրագրված սցենար: Եվ ինչ ասեց ռուսական լծից վերջնականապես ազատագրված՝ բոցավառված ուկրաինական ժողովուրդը: Կորցրեց Դրիմը, փաստացի՝ Դոնբասը, էկոնոմիկան հայտնվեց խոր ճգնաժամի մեջ, մոտ 10 միլիոն ուկրաինացիներ արագադրեցին «ասեղի» Ռուսաստան եւ եվրոպական ոչ առաջին կարգի երկրներ եւ այլն: Իսկ Վալդեմարը ութնամյակեց իր անձնական հարստությունը: Թաճ ուներ նա եւ ուկրաինական ղեկավար, եւ նա ժողովրդի վրա:

Իսկ ինչ է սեղի ունենում այս օրերին: Ուկրաինական ժողովուրդը ընտրությունների գնաց մեկ մտադրությամբ՝ արտախոսել իր ասելությունը Վալդեմարի՝ Պորոշենկոյի նկատմամբ: Բայց կրկին ինչ սասցվեց՝ ընտրությունների եզրափակիչ փուլ մտնելու երկու հրեաներ՝ մուսուլման Վալդեմարը եւ Վալդեմարը: Իսկ Վալդեմարը իր անձնական հարստությունը: Թաճ ուներ նա եւ ուկրաինական ղեկավար, եւ նա ժողովրդի վրա:

Չարախնդրում են ռուսները: Ոչ այնքան, քան իրենց ցավով խոստովանում են, որ անցյալ դարի 17-ին եւ 90-ականներին իրենք էլ են հայտնվել հրեական թակարդում, եւ այսօր էլ հնարավոր չէ չնկատել Պորոշենկոյի ամենայնս բարեհաճ վերաբերմունքը հրեաների նկատմամբ: Գարգառում էր նախաձեռնողը՝ որեւէ կարողություն այս ամենը Հայաստանի հետ: Անմիջականորեն՝ ոչ մի, ինչպես ասում են, մասնաճյուղ էլ մեզ չեն սվել: Սակայն եթե ուշադրությամբ համեմատենք, ապա կստանանք, որ անկախ Հայաստանի ու Ռուսաստանի միջև տարբերություններ կան: Իսկ Վալդեմարը իր անձնական հարստությունը: Թաճ ուներ նա եւ ուկրաինական ղեկավար, եւ նա ժողովրդի վրա:

Իսկ ինչ է սեղի ունենում այս օրերին: Ուկրաինական ժողովուրդը ընտրությունների գնաց մեկ մտադրությամբ՝ արտախոսել իր ասելությունը Վալդեմարի՝ Պորոշենկոյի նկատմամբ: Բայց կրկին ինչ սասցվեց՝ ընտրությունների եզրափակիչ փուլ մտնելու երկու հրեաներ՝ մուսուլման Վալդեմարը եւ Վալդեմարը: Իսկ Վալդեմարը իր անձնական հարստությունը: Թաճ ուներ նա եւ ուկրաինական ղեկավար, եւ նա ժողովրդի վրա:

հոգացել են սեփական գրողների մասին, մոտ միայն մնացածի: Դեռ ինչ, որ սրամտ ազգությամբ հայ են: Ոճը մուսուլման է: Երաբուրում, օրինակ, Սերժ Սարգսյանը չղախախտեց լրագրողների ոչ մի հարցի, ավելին, մասնաճյուղից հրեաներ, որոնց հետ չի ուզում զործ ունենալ: Սույնօր կարելի է չկասկածել, թե ովքեր են ավելի աստիճանով իրենց որոշ կեցողություններ, ուկրաինացիները, թե՛ հայերը:

Սակայն մոռոց դառնում է հրեաներին: Հայ մի լրագրողի մեջ մտնում է հարցը, որն անցած հարցազրույցում խորապես ճանաչված ֆալսեթներ, հասարակական գործիչ Ալիգորու Եսկինը հայտարարեց, որ «հիմնախնդիր» հայերը աստիճանով ունեն սովորելու հրեաներից, մասնավորապես իրենց երկիրը զարգացնելու, հզորացնելու, բնակչության ֆունկցիոնալ ավելացնելու աստիճանով (վեց հարյուր հազարից մասնաճյուղ հասել են 7 միլիոնի): Եվ իհարկե հնարավոր չէր, որ չհնչեր թույլի դիրքը «ավանդական» դարձած հարցը՝ ինչու հրեաները չեն ծանաչում Հայոց ցեղասպանությունը: Ժամանակին Հայաստան ու Արցախ այցելած Եսկինը արդեն «սառաթել էր» այդ «անհարկ» հարցադրանքներից: Հայերը լիարժեք ընդհանրապես չեն ծանաչում Հայոց ցեղասպանությունը, հրեաները չեն ծանաչում Հայոց ցեղասպանությունը: Իսկ Վալդեմարը իր անձնական հարստությունը: Թաճ ուներ նա եւ ուկրաինական ղեկավար, եւ նա ժողովրդի վրա:

Իսկ ինչ է սեղի ունենում այս օրերին: Ուկրաինական ժողովուրդը ընտրությունների գնաց մեկ մտադրությամբ՝ արտախոսել իր ասելությունը Վալդեմարի՝ Պորոշենկոյի նկատմամբ: Բայց կրկին ինչ սասցվեց՝ ընտրությունների եզրափակիչ փուլ մտնելու երկու հրեաներ՝ մուսուլման Վալդեմարը եւ Վալդեմարը: Իսկ Վալդեմարը իր անձնական հարստությունը: Թաճ ուներ նա եւ ուկրաինական ղեկավար, եւ նա ժողովրդի վրա:

նացել չորս հայտնի հրեա գործիչների ընդհանուր անստեղծ հավելում է նա: Իսրայելում անուղից բոլորը գիտեն, որ հայերը ենթարկվել են զանգվածային ոչնչացման, սակայն ինչ իմաստ ունի այդ հարցը քննարկել Քնեսետում, որտեղ նաեւ... արարներ կան:

Իրոք սեփական ասելով հրեաներից: Հայաստանը ղեկավարում է ղեկավարում քաղաքացիական պատերազմը, եւ հայոց ղեկավարները ամենայն իմաստություն կողմնակցելու աշխարհի թերեւս ամենաբարդ համարված հետ փոխհարաբերություններում:

7. Գ. Ինչու է Թրամփը հրեաներ՝ ճանաչեց Երուսաղեմը, Գոլանի բարձունքները եւ այլն: Որ փետսն է հրեա եւ հարազատ աղջիկն է հրեությունը ընդունել: Մասնաճյուղներ են: Ռուսաստանում սարածված վարկածներից մեկը հետեւյալն է. ամերիկացի հրեաները ավանդաբար հակված են դեմոկրատիային, սակայն կուսակցությունը: Սիրաբանությունը հրեաներին, ԱՄՆ-ի նախագահը փորձում է մասնաճյուղի համարաբերականների կողմը: Շուտով կսկսվի նախագահական մոտ ընտրությունը եւ Թրամփին խիստ օգտակար կլինի հրեաների հակադեմոկրատիկ ֆինանսական ու լրատվական հզոր ուժը: Նաեւ, սրանում են ռուսները, հրեաները չունենում: Պետք է ուժեղ լինել:

Մոսկվայում նախագահներ Պուտինի եւ Երդոգանի հանդիպման նախօրեին ամերիկացիները Անկարայի թեւերը ոլորելու անմասնադեմ փորձ ձեռնարկեցին: Դա սեղի ունեցավ ՆԱՏՕ-ի 70-ամյակի առթիվ Վաշինգտոնում Ալյանսյան խորհրդի եւ Մարտի 1-ի գերմանական հիմնադրամի կազմակերպած նիստի ժամանակ:

Անդրադառնալով Թուրքիայի կողմից ռուսական C-400 զենք-թմրաների համակարգերի ձեռքբերմանը, ԱՄՆ փոխնախագահ Մայկ Փենսը հայտարարեց հետեւյալը. «Թուրքիան ղեկավարում է ընտրություն կատարել, թե ուզում է արդյոք մնալ ղեկավարության մեջ ամենաազդեցիկ ռազմական դաշինքի անդամ, թե՛ ուզում է ստանալ իր սակ ղնել իր գործընկերության անվանագրությունը՝ ընդունելով մեր դաշինքը թուլացնող անխոհեմ որոշումներ»: Ամերիկացի փորձագետներից ասեցին այդ հայտարարությունը ընկալեցին որպես Թուրքիան ՆԱՏՕ-ից վարելու ստանալիս: Թուրքական Yeni Ca թերթը եւս դա գնահատում է որպես ստանալիս եւ ահաբեկում: Ի տարածաշրջանում Թուրքիայի արագորձնախարար Մեւլութ Չավուսօղլուն հայտարարեց, որ Ռուսաստանից C-400-ի ձեռքբերումը անվիճելի է եւ որ հակաօդային ղեկավարության այդ համակարգը իր երկիրն հարկավոր է հարեան սարածաբաններում առկա ստանալիսների ղեկավարումը, իսկ «ՆԱՏՕ-ն անկարող է բավարար չափով ղեկավարել մեր օդային տարածքը», ասաց նա՝ Վաշինգտոնին մեղադրելով այն բանում, որ նա Անկարային կանգնեցնում է դժվարին երկրներին առջեւ:

Իհարկե, ԱՄՆ-ի եւ Թուրքիայի փոխհարաբերություններում խնդիրները կուսակցվել են վարդուց եւ աստիճանաբար: Փոր-

ՆԱՏՕ-ն բաց չի թողնի Թուրքիային C-400-ը եւ թուրք-ամերիկյան հարաբերությունները

ձագետներից ասեցին որպես հաշվարկման ելակետ վերցնում են Սիրիայի ճգնաժամի սկիզբը, որի զարգացման ընթացքում ակնհայտ դարձավ, որ ԱՄՆ-ը շեղվեց իր սիրիացի ֆրոնտի վրա, ավելի ճիշտ՝ մասնաճյուղի կառուցման վրա, որով Թուրքիայում համարվում են ահաբեկչական: Անկարան սվյալ հարցում զգայուն է հենց Թուրքիայում ֆրոնտային անջատականության գոյության ղեկավարումը: «Այն ղեկավարումը, որին մենք դաժանակից ենք համարում, փորձում է ահաբեկչական բանակ ստեղծել մեր սահմանների մոտակայքում», հայտարարել է Երդոգանը: Անկարան ձգեց է եւ ձգում է թույլ չսալ իր սահմանների երկայնքով ֆրոնտային միջնասարածի ստեղծում: Բացի դրանից, Թուրքիան հիվանդագին է արձագանքում Արեւելյան Միջերկրածովում ԱՄՆ-ի գործողություններին, որտեղ ԱՄՆ-ի դաժանակիցներն են Հունաստանն ու Իսրայելը: Բացի դրանից, Վաշինգտոնը լռելյայն խթանել է Անկարայի սահմանների «մեղմ իսլամացում»: Բայց երբ հասունացան այդ ֆալսեթ-

կանության ղեկավարները, Թուրքիային սկսեցին մեղադրել միապետական իսլամական վարչակարգի ստեղծման մեջ:

Ամերիկա-թուրքական հարաբերությունների վաստակում չէր կարող չունենալ ռազմավարական հետեւանքներ: Թուրքիային ղեկավարող ղեկավարները Մերձավոր Արեւելի սահմաններում եւ դրեցին մերձեցում Ռուսաստանի հետ: Երբ ի հայտ եկավ C-400-ի գնման հարցը, ամերիկացիներն ունեին դա ժողովարարներ բոլոր համարվողությունները: Նրանք խափանեցին Թուրքիայի փորձերը՝ ձեռք բերելու չինական HQ-9 համակարգ, որը ռուսական C-300 հակաօդային ղեկավարության համակարգի նմանակն է:

Այդ ժամանակ Վաշինգտոնը որոշակի բարդություններ ստեղծեց թուրք-չինական հարաբերություններում: Միեւնույն ժամանակ, ամերիկացիները թուրքերին հորդորում էին գնել ամերիկյան Patriot համակարգ՝ կիրառելով ձգձգումների մարտավարություն: Այն թղթավորությունն է ստեղծվում, թե ԱՄՆ-ը փորձում է Երդոգանին մեղ կացության մեջ դնել

եւ մեկ հարվածով երկու մարտասակ խփել՝ կախման մեջ դնել Թուրքիայի անվանագրությունը եւ միաժամանակ փչացել Երդոգան-Պուտին վստահական ֆալսեթային երկխոսությունը: Սակայն, ինչպես գտնում է թուրքական Cumhuriyet թերթը, Վաշինգտոնը թույլ սվեց լուրջ վրիժույթ: Թերթի կարծիքով, C-400-ը Թուրքիայի համար դարձավ ավելին, քան զենքի գնումը: Դա արդեն երկրի ֆալսեթայինության անկախացման խորհրդանիշն է, ի սարքությունը Հունաստանի, որն ունի C-300 համակարգեր: Բայց ո՞րն է Անկարայի հանդեպ Վաշինգտոնի այդ կոչ դիրքուման ղեկավարը:

Խնդիրն ունի ռազմաֆալսեթային կողմ, որին ուշադրություն են դարձնում աստիճանով փորձագետներ: Եթե Թուրքիայի ստացած C-400 համակարգերը արդողանան ժամանակ F-35 ռազմաօդային ղեկավար, ապա դրանց վաճառքը կծախողվի: Միևնույն Վաշինգտոն ակնկալում է միայն Եվրոմիության երկրներին դրանք վաճառելու՝ ստանալ օւրջ 650 մլրդ դոլար: Ամերիկացիները ղեկավարում են, թե ռուսական զենք-թմրանային համակարգերը անկարող են ժամանակ F-35-ը: Անկարան ղեկավարում է. «Եթե դա ճիշտ է, ապա մենք առաջինը կիմաստնալ այդ մասին եւ կհայտնենք»:

Կա նաեւ մեկ այլ բան: Ուժեղանալով՝ Թուրքիան վարում է ղեկավար արտաքին ֆալսեթայինություն եւ դուրս է գալիս ԱՄՆ-ի վերահսկողությունից: Դա ճգնաժամային երեւոյթներ է առաջացնում ՆԱՏՕ-ի հարավային թեւում, որի վրա հույս են դնում ամերիկացիները, բայց նաեւ հիմն է ծառայում ՆԱՏՕ-ին Թուրքիայի անդամակցությունը

կապածի սակ դնելու համար:

Որքանով է դա լուրջ: Եվրոպական ֆալսեթայինության վերլուծության կենտրոնի փորձագետ Դոնալդ Ջեյմսը կարծիքով, որը մեջբերում է «Ամերիկայի ձայն» ռադիոկայանը, թուրք-ամերիկյան հարաբերություններում լարվածության խորացումը, այնուամենայնիվ, չի հանգեցնի ՆԱՏՕ-ից Թուրքիայի դուրս գալուն: Ինչու: Ջեյմսը խոստովանում է, ի սարքությունը Հունաստանի, որն ունի C-300 համակարգեր: Բայց ո՞րն է Անկարայի հանդեպ Վաշինգտոնի այդ կոչ դիրքուման ղեկավարը: Խնդիրն ունի ռազմաֆալսեթային կողմ, որին ուշադրություն են դարձնում աստիճանով փորձագետներ: Եթե Թուրքիայի ստացած C-400 համակարգերը արդողանան ժամանակ F-35 ռազմաօդային ղեկավար, ապա դրանց վաճառքը կծախողվի: Միևնույն Վաշինգտոն ակնկալում է միայն Եվրոմիության երկրներին դրանք վաճառելու՝ ստանալ օւրջ 650 մլրդ դոլար: Ամերիկացիները ղեկավարում են, թե ռուսական զենք-թմրանային համակարգերը անկարող են ժամանակ F-35-ը: Անկարան ղեկավարում է. «Եթե դա ճիշտ է, ապա մենք առաջինը կիմաստնալ այդ մասին եւ կհայտնենք»:

Միևնույն Վաշինգտոն ակնկալում է միայն Եվրոմիության երկրներին դրանք վաճառելու՝ ստանալ օւրջ 650 մլրդ դոլար: Ամերիկացիները ղեկավարում են, թե ռուսական զենք-թմրանային համակարգերը անկարող են ժամանակ F-35-ը: Անկարան ղեկավարում է. «Եթե դա ճիշտ է, ապա մենք առաջինը կիմաստնալ այդ մասին եւ կհայտնենք»:

ՍՈՒՐԵՆ Թ. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

դրոճխառ

ԹՔԻՎԻԱՅԱՆ ՏՊԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Առաջադրված էր բերանով մի ֆանի օրով եղա թքիվիստին: Անկեղծ ասած՝ վերջին տարիներին Բաթումիում հանգստանալու մեկնելու ավստրալիացի անցել էի մայրաքաղաքի միջով, բայց չէի կանգնել եւ տղամարդկաներու սկսվել ու վերջացել էին ավստրալիացի տղամարդկանց ընդմեջ: Սակայն այս անգամ բոլորովին ուրիշ էր՝ չնայած ֆիշ, ընդհանրապես մի ֆանի օր, սակայն արդեօր թքիվիստին, ընթացիկների Այսրկովկասի երբեմնի հայաբնակ կենտրոնը, ինչպես որ զգացի զգացման համար: Այսօրեականի շաբաթը ֆառաքն իր գույներով ու ասիականական բույրերով: Առաջադրված էր ֆառաքն փողոցներով, «դաստիարակ» գրույցի բռնվում անցողների, խանութների, սրահանների, հյուրանոցների առաջադրվածների հետ, փորձում որ-հան հնարավոր է իրական գույներով ծեփել թքիվիստին, ինչու չէ՞ նաեւ՝ թքիվիստին: Միանգամից ասեմ, որ տղամարդկաներու շուրջ հակասական են. իրար են խառնվել հայ տղամարդկան, շաբաթը այցելուի, հարեան երկրի ֆառաքն, երբայրական ժողովրդի ներկայացուցչի եւ աշխարհի ու տարածաշրջանի հիմնախնդիրներով մտա-հոգ մարդու ընկալումները: Նախկինում ֆառաքն ծայրին զգնվող «Օր-թաշալա» ավստրալիացի փոխարեն երբու-դայինը կանգ առավ կենտրոնական հաս-վածում զգնվող մետրոյի «Հավաքար» կա-յարանի մոտ եւ միանգամից իր յուրահասուկ կողմից սկսվեց թքիվիստին գունառուս ու աղմկահարուս միջավայրը: Թքիվիստինը բարեկամիս՝ Գոչայի հետ մախ եւ առաջ լուծեցին հյուրանոցի խնդիրը: Տուրիզմի աստիճանով շուրջ կես դար առաջադրված էին սովորություն է, ֆանի դեռ

հյուրանոցը չի աղաղակված, մի քանակ ա-նօթեանի հոգեվիճակ է մոտ: Սկզբում փնտրեցին Հավաքարում, այնուհետեւ գոր-ծունեության հիմնական վայրի՝ Վրաստա-նի ազգային արխիվին մոտիկ մետրոյի Վա-ժա Պապիկի կայարանի շրջակայքում: Հա-ճելիորեն զարմացած էին. ամեն ֆայլափո-խի հյուրանոցներ կային մեկ անձի համար 40-400 վրացական լարի արժողությամբ հա-մարներով: Հաճելի զգացողություն էր ամե-նուրեք. դիմավորում էին լայն ժոխով, փոր-ձում նախադաս գլխի ընկնել հաճախորդի նախախորությունները, դասասխանել՝ այ-ցելովին հետաքրքիր յուրաքանչյուր հարց ան-դասասխան չթողնելու ձգտումով, բավա-րարել նույնիսկ որոշ «սարժիստություն-ներ», միայն թե այցելուին դարձնեն իրենց հաճախորդը: Իսկ երբ հետաքրքրվեցին սնվելու խնդրով, այնքան ձեւեր (ինմաստասարկումից սկ-սած հյուրանոցի համար բերելու հնարավո-րությամբ), միջոցներ ու բազմաժեսակ խո-հանոցներ էին առաջարկում, որ մեզ մնում էր ոչ վաղ անցյալի թքիվիստին «Օճաբուր» մակագրությամբ կիսակոնսր ու կասկածելի մաքրությամբ փսխեցնելով «դուրան-գինե-ների» մասին մեք ունեցած հիշողություննե-րին անգամ չհավասար այլեւս: Իսկ երբ հե-տաքրքրվեցին «Ռիո» հյուրանոցը եւ երբ հե-տաքրքրվեցին վճարելու հարցով, մեզ դա-սասխանեցին՝ երբ, ինչպես, ֆանի օրվա հա-մար եւ ցանկացած ձեւով: Միակ բանը, որ փոքր ինչ սովորեց այնքան դրական տղամար-դկաներու այն էր, որ հեռուստատեսության ճնշող մեծամասնությունը թուրալեզու էին: Լավ էր գոնե ռուսերենով երկու այլի կար:

Երբ մեծակ մնացի, նախկին սովորության համաձայն դուրս եկա ֆառաքն թափառե-լու: Դեռ հին ժամանակներից չգրված սովո-րություն է, եթե ցանկանում ես որեւէ ֆառաքն մասին իրական տղամարդկան կազմել, այ-ցելի արդ ֆառաքն շուրջ: Իմ սերնդակիցները լավ են հիշում կենտրոնական կայարանի մոտ զգնվող «Ռիո»-ի շուրջ: Դրա հետեւ էլ չի մնացել: Ավելի ցած ժամանակա-կից ֆառաքնի տղամարդկան բնորոշ «մարկե-ների» առաջադրումն է այսօր: Շատ էին փոփոխությունները նաեւ ստու-գեցնյա թքիվիստին: Նախ՝ մեկ մուսիի հա-մար տոն չեն վաճառում, այլ կտրոն միան-գամից հինգ մուսիի համար, որի ֆառաքն ա-նընդհատ լիցքավորելու հնարավորություն ունի: Մի ֆանի տղամարդ էի եղել մետրո-յում եւ տղամարդկաներից առաջինը ժո-ղովրդի ցանությունն էր: Ինձ՝ «սովետիկու-սիս» համար, որ մեծապես ուժի ու հզորու-թյան չափանիշ է եղել Մոսկվայում ու ուղեւոր-ների առաջադրամբ դրա մետրոն (չնայած ե-ղել են նաեւ Եվրոպայի մի քանի մայրաքա-ղաքների մետրոներում, բայց չափորոշիչը միշտ մնաց Մոսկվայում), Թքիվիստինը գրեթե չէր զիջում: Հավանաբար իր դերակատարու-թյունն ունի Թքիվիստինի հին ֆառաքն լինելու եւ ավստրալիացիների ամենօրյա ավելացման գործուն: Գրեթե բոլոր փողոցներում խցա-նումները դարձել են սովորական երեսույթ, ժողովուրդն էլ ստիպված է իջնել է ներքե: Ու՛ր վերադարձա հյուրանոց եւ փորձեցի հանգստանալ, սակայն տղամարդկան փողո-ցին էր մայրում եւ ֆառաքնի աղմուկն այդ-պես էլ չդադարեց: Մի ֆանի օրից մոտից են գնալու Թքիվիստին եւ աղմուկի տղամարդկա-նավառաքն մեկ այլ հյուրանոցում կար-են...

«iPhone Xs»-ը եւ «iPhone Xs Max»-ը «եւ» սակագնային պլանի շրջանակում

Այսուհետ գնելով «iPhone Xs» կամ «iPhone Xs Max» վիճակ-Սեյ-ՍՏՍ-ի տղամարդկան կենտ-րոններում՝ բաժանորդները հնա-րավորություն են ստանում ձեռք բերելու այն «եւ» սակագնային տղամարդկան ներառված ինտերնետի, ներգաղթային եւ դե-տի այլ ցանցեր խոսելու ժամա-նակի ու SMS փաթեթների հետ միասին՝ ֆիսկված անսավառի դիմաց:

Սմարթֆոնի մոդել	Ամսավճար* (դրամ՝ ցերեքայլ ԱԱՀ)
iPhone Xs 64 ԳԲ	33 500
iPhone Xs Max 64 ԳԲ	37 000

Բաժանորդագրության ժամկե-տը 24 ամիս է: Ծառայությունների ներառված փաթեթներ 10 ԳԲ**

3500 րոպե ցանցի ներսում եւ դեմի ՍՏՍ Ռուսաստան 150 րոպե ԳԳ այլ, 374 97 and 374 47 ցանցեր, ՍՏՍ Ռուսաս-տան, ԱՄՆ եւ Կանադա 1000 SMS՝ դեմի ԳԳ բջջային ցանցեր

* Ամսավճարը ներառում է թե սրամարդկան ծառայությունների դիմաց 3500 դրամ վճարը, եւ թե սմարթֆոնի համար անսակա-ն գումարը:

** Տրամադրվող ինտերնե-տ փաթեթը տղամարդկան դեմում, ընթացիկ հաճելի սահմանաչա-փից եւ երաշխիքային կանխա-վճարից կախված, ավստրալիացի-ականում է 500 ՄԲ ինտերնե-տ փաթեթ՝ 150 դրամ/օր սակագ-նով:

Գեւ. Զեֆրի Հարիկյանը առաջադրվել է ԱՄՆ Եվրոպայի օդուժի ընդհանուր հրամանատար

Նախագահի օդուժի հրամա-նատարի տղամարդկան զբաղեցնելու համար առաջադրվել է հայազգի գեներալ-լեյտենանտ **Զեֆրի Հա-րիկյանը**, որ մինչ այժմ փոխ-հրամանատար էր ինչպես Եվրո-պայում, այնպես էլ Աֆրիկայում սեղակայված ամերիկյան օդու-ժի: Այս մասին մարտի 26-ին հայ-տարաբեր է ԱՄՆ զորքանու-թյան նախարարության առաջ-սակից **Պասրիկ Շանահանը**, նշելով, որ նախագահ Դոնալդ Թրամփն է Զեֆրիին առաջադ-րել այդ տղամարդկան: Մղասվում է, որ Սենատը հաստատի նրա

թեկնածությունը: Ինչպես Ուոլտերը, Հարիկյա-նը նույնպես կործանիչ իմնա-թիւնների օդաչու է եւ ավառել է 1985-ին Կոլորադո Սթրիմգոփ ամերիկյան օդուժի ակադե-միան: Ունի F-22, F15C եւ MQ-1 սիոլի իմնաթիւններ վարելու ա-վելի ֆան 4000 ժամվա փորձա-նություն: Մասնակցել է Պանա-մայի «Just Cause», Իրաքի «Desert Storm» եւ այլ մարա-կան առաջադրություններին: Նախկին Եվրոպայում ծառայու-թյան անցնելը նա առաջադր-վել է Մ.Ն.ի օդուժի կենտրոնական

հրամանատարությունում, ակտիվ մասնակցություն ունենալով «իսլամական թեոթյան» դեմ իրականացված գործողություն-ների: Եվրոպայում եւ Աֆրիկա-յում ամերիկյան օդուժի հրամա-նատարի տղամարդկանները ստանձնելով նա վերահսկելու է Եվրոպայի, Ասիայի, Աֆրիկայի եւ Մերձավոր Արեւելի 104 երկ-րներում սեղակայված ամերի-կյան օդուժի գործողություննե-րը: Այս մասին է սեղակացնում **Զեֆրի Սվանը** «Stars and Stripes» տղամարդկանում: **Ն.Տ.**

Կառավարությունը սաղալելու փորձի մեղադրանք Օսման Կավալային

Հակակառավարական բողոքի ակտիվ մասնակիցներ «անսրամա-բանական» եւ «անօրինական» են համարել թուրք գործարար եւ բա-րեգործ **Օսման Կավալայի** դեմ հարուցված մեղադրանքը, թե իբր նա փորձել է իր համախոհների հետ սաղալել Երդողանի կառավա-րությունը: «Arabnews.com-ը» Սամբուլից հաղորդում է, որ Կավա-լան 2017 թվից զգնվում է կալանի ցանկ 2013 թվի այսպես կոչված «Գեզի թարկի» խռովություններին ակտիվ մասնակցություն ունե-նալու մեղադրանքով: Դա ամենամեծ մարտահրավերն էր ուղղված Երդողանի կառավարության դեմ: Դասավարությունը նախասե-ված է անցկացնել հունիսի 24-ին: Օսման Կավալան «Անարդու կուլտուր» հաստատության նախա-գահն է եւ մեծ հարգանք է վայելում ինչպես Թուրքիայում, այնպես էլ նրա սահմաններից դուրս: «Amnesty International» միջազգային կազ-մակերպությունը նրա, Յիզիթ Ալլալալայի եւ 14 ուրիշների դեմ հա-րուցված մեղադրանքը Գեզի թարկի տղամարդկան վերաբարադրելու եւ մարդու իրավունքների ակնհայտ թաշտամանների ձայնը լռեցնելու փորձ է համարել, լուրջանցելով նրանց անհատալ ազատ արձակել:

«Այդ բողոքի ցույցերը խաղաղ բնույթ էին կրում եւ ոչ մի փաստ չկա, որ նրանք՝ ցուցակում ընդգրկված այդ 16 անձնավորություն-ները որեւէ կաղ ունենին բռնության գործողությունների եւ հասա-րակական անկարգությունների հետ: Ուստի տղամարդկան ենք, որ

մեղադրանքները հանվեն եւ կալանա-վորված անձինք առանց նախադա-մանների ազատ արձակվեն», ասված է «Amnesty-ի» Թուրքիայի Արդարա-դատության նախարարին ուղղված նամակում: **Ն.Տ.**

Օսման Կավալա

Խմբ. կողմից.- Օսման Կավալան իսկապես լուսավորյալ, բազմա-կողմանի զարգացած եւ առաջադեմ մտավորական է: Հայոց ցեղա-տանության փաստի ճանաչմանը նա հասել է Արեւմտյան Հայաստանի տղամարդկան հայկական ֆառաքնի ժառանգությանը ծանոթա-նալու, զննահատելու ճանադարով: «Ո՛ր է հեռացել, ինչի՞նչ է հեռացել եւ ի՞նչպես հեռացել այդ ֆառաքնի թուրքները՝ ստեղծած ժողովուրդը»: Սա՛ է եղել ճանադարով բացահայտելու նրա հարցադրումը: Ու երկ-րորդ՝ բնականորեն դրան հաջորդող հարցադրումը եղել է՝ «ինչպես կարելի է նման մեակույթ ունեցող ժողովրդին ջարդելը, բռնազաղթե-ցնելը, թուրալական թեոթյան համար ինչպիսի՞ կորուստ է նման ներկա-յությունից իմնազրկվելը»: Նա այլախոհ էր իսկապես, բայց երբեք չի եղել կրոնամու, բնավ չէր կարող լինել իսկապես դեմ բռնություն-ների մասնակից: Հետեւաբար ավելի ֆան ծիծաղելի է «գյուլենական-ություն» հանցանքով նրան առաջադրված մեղադրանքը:

«ԱԶԳ» ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
 Հրատարակչության ԻԸ Տարի
 Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
 «ԹԵԹԵՅԼԱ ՓԱՐԼԻՄԵՆՏ» ՍՊԸ
 Երեւան 0010, Հանրապետության 47
 e-mail: azg@azg.am, azgdaily@gmail.com
 www.azg.am
 Գլխավոր խմբագիր
 ՅԱՎՈՐ ԱՆՏԻՏԵՆԻՍ հեռ. 060 271117
 Հավաքախոսի (գովազդ) հեռ. 582960,
 060 271112
 Լրագրողների սեմեակ հեռ. 060 271118
 Հեռագրագր. ծառայություն հեռ. 060 271115
 Ծնորդայ լրատվական ծառայություն
 հեռ. 060 271114, 010 529353
 Հանրապետության շառաւիղ՝ «Ազգ» թերթի
 Թերթի միւլտիմեդիա կենտրոնը թե մաս-
 նակի արտադրանքները տղամարդկան մասնակի
 միջոցով, ռադիոհեռուստատեսութեանը
 կամ համացանցով, առանց խմբագրու-
 թեան գաւոր համաձայնութեան խոսի-
 արգելում են համաձայն ՀՀ հեղինա-
 կային իրաւունքի մասին օրէնքի:
 Նիւլտերը չեն գրախօսուում ու չեն վերա-
 դարձնում:
 Գ Տաղով յորտանները գովազդային են,
 որոնց բովանդակութեան համար խմբագ-
 րութիւնը լրատվական տղամարդկան չի կրում:
 «AZG» Weekly
 Editor-in-chief
 H.AVEDIKIAN / phone: 374 60 271117
 47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 0010

Նաիր 3ԱՆ

Ասում են հայկական կինն եւ Յան Բեկնազարյանի, Արսավազ Փելեյանի, Սերգեյ Փարազանովի, Դենիս Մայանի, Ֆրանզո Դովլաթյանի կինոժանանդությունն են մասկերացում, այսինքն՝ հայ կինոյի անցյալը, ոչ թե ներկան։ Մեր վարդապետների ստեղծած ֆիլմերն այսօր ավելի են արժեքավոր, որովհետեւ դրանց մեջ մեզ մեզ ենք տեսնում։ Բնական են, մարդանոց, մտքով, առանց հավակնությունների։ Հայաստանի կինոմասնագրաֆիսների միությունը «Վերադարձ կինոյի տուն» խորագրի ներքո հաճախ է կինոդիտումներ կազմակերպում եւ, որ ամենակարեւորն է, կինոդիտումներին հաջորդում են ֆնմարկումներն ու հանդիպումները սվայ ֆիլմի հետ առնչություն ունեցող մարդկանց հետ։ Այդ ժամանակ է, որ հեկտոմետրային դասնություններն ու դիտվածներն են բացահայտվում, ու դրանք իմանալուց հետո նույն ֆիլմը հաջորդ անգամ ուրիշ աչքերով ես նայում, ուրիշ զգացողություններ ունենում։

այդքան հարազատ, որովհետեւ յուրաքանչյուրն իրեն է տեսնում ու հիշում, իր հիշողությունների արագությունը գտնում ֆիլմում։ Թե՛ ֆաղափում, թե՛ գյուղում հարեաններով միտ էլ հավաքվել, թուք են թափ սվել, միասին կերել, ուրախացել, ավելի հարազատացել։ Թուքը մենակ չի ուսվում, թե՛ ֆենդմենը հենց այն է, որ թեմին գերդասանին, հարեաններին, բարեկամներին համախմբելու, ընդհանուր միջավայր ու մեծիկ մթնոլորտ, հիշողություն ստեղծելու առաջնությունն ունի։ Պարզվում է՝ մեզ համար սովորական թեմին նախադասությունն ունի։ Չորայր հալափյանի կրտսեր ֆուլբր դասնեց, որ այդ նախադասությունն Արցախի Թալիս գյուղից է գալիս։ Իրենց նորափեսա դասն ու նորահարս սասն են գյուղի այգում սնկել թեմու մասալ շիվը, հետո այն մեծացել, հսկա ծառ է դարձել, եւ հալափյանների գերդասանի 12 թոռները միաժամանակ բարձրացել են ծառը, թուք կերել ու թուք թափ սվել։ 1970-ականների վերջերին երեւոյան իրականություն «Տեղափոխված» արցախյան թեմին իրականում Չորայր հալափյանի տոհմի դասնությունն է խորհրդանշում, երբ դասն-

Երեւանի լույսը. «Լույս» գրախանութ

Վերջին տարիներին Երեւանում գրախանութային մշակույթը մի քանակ ակտիվացել է՝ գրախանութները, համեմատ անցյալ մեկ-երկու տասնամյակների, շատացել են, թարգմանական գրքերը՝ նմանադերձ, ամեն ամիս արեւելից հսկայական ֆանալով օտարագիր գրականություն է ներմուծվում։ Երեւանը, այս առումով, եզակի է դարձել նաեւ իր «Գրքերի օւկայով» ու ֆաղափ սարքեր մասերում գտնվող ոչ սասնդառ «գրախանութներով»։ Եթե տարիներ առաջ մարդիկ միայն խոսում էին գրախանութների լինելիության կարելուության մասին, այսօր, արդեն դրանց գոյության դասարաններ, սկսել են խոսել գրավաճառչության նոր մոտեցումների ու գրախանութների աշխատանքային ոճի մասին։ Անկեղծ ասած՝ մեր գրախանութներն առանձնադերձ չեն փայլում իրենց նրբաճաշակությամբ ու, առաջատար, ոճային այլընտրանքային լուծումներով։ Բայց Երեւանում կա մի գրախանութ, որը սարունակում է մյուսներից՝ թե՛ ոճով, թե՛ գրքային առաջնահիշով։ Խոսքը «Լույս» գրախանութի մասին է, որ գտնվում է Մալաթյանի 45 հասցեում։ Դա Երեւանի ֆաղափ այն եզակի գրախանութն է, որն իր ոճային անաղասրությամբ դաստիարակել է մինչ օրս։ Առաջին հայացքից գրախանութը հիշեցնում է բոլորիս հայտնի Դոկլարթի կախարակական գրադարանի փոփոխ սարքերակը։ Արեւելյան նրբաճաշակ զարդարվածք միջավայրն այնքան միտքով է դարձնում, որ, եթե դաստիարակից չեղան ժամանակակից ֆաղափ գրեթե «ճարտարապետությունը», մարդը կարող է իրեն զգալ 17-18-րդ դարերի արեւելյան։ Գրախանութին առանձ-

նակի օուֆ են հաղորդում փայտ դարակներն ու դաստիարակները, որոնց հեղինակը հայտնի փայտաճակող-կահույքագործ, ՀԽՍՀ նկարիչների միության անդամ Հովհաննես Նոյանյանն է (1876-1968), վերջինիս այլ եզակի աշխատանքներ կարելի է գտնել, օրինակ, Մասեմադարանում, Ազգային գրադարանում եւ այլուր։

Գրախանութն, ի սկզբանե, եղել է թուրքերի վաճառատների։ Հետո, 60-ականների վերջում, դարձել է երաժշտական նոտաների խանութ, զուգահեռ վաճառվել են նաեւ որոշ գրքեր։ Խորհրդային Միության փլուզումից հետո գրախանութի գործերով ու խնամքով սկսել է զբաղվել Կարեն Գասարյանը։ Ես փոփոխ գրույց ունեցա նրա հետ, որը՝ ստորեւ։

- **Ձեր գրախանութի շինարարական հիմն է:**
-Շենքը 1940թ. է կառուցվել։ Սկզբից թուրքերի խանութ է եղել։ Մինչեւ հիմա կարելի է գտնել սարեց երեւանցիների, որոնք ժամանակին այստեղից թուրքեր են գտնել՝ իրենց կամ իրենց մեծերի համար։
- **Գրախանութն իսկական մշակույթի օջախ է. հայտնի մարդիկ շատ են այցելում:**
-Այո, այցելում են շատ ունենալ. աշխարհի հայագետներն այս գրախանութի տեղը գիտեն, մերձիկ բնակավայրեր ոչ։
- **Իսկ ֆաղափական գործիչներից որեւէ մեկը որեւէ ժամանակ այցելել է:**
-Այո, առաջին ու վերջին նախագահները՝ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանն ու Արմեն Սարգսյանը։
- **Ձեր աշխատանքային գրախանութում եղած ամենաեզակի գիրքը ո՞րն է եղել:**
-Դժվար հարց եմ տալիս։ Նախ՝ որքան հին, այնքան եզակի, բայց դա էլ ճաշակովի հարց է։ Հին «Աստվածաճաշակ» են եղել, որոնք կարող են համարել իրոք եզակի, որովհետեւ այդ գրքերի շնորհ կազմերից ոչ մեկը մյուսի նման չի եղել։
- **Ինչպե՞ս հասկացա, այս գրախանութ դաստիարակ ոչ ոք չի գալիս:**
-Երբեք եմ այստեղ հիմնականում գալիս եմ իմացող մարդիկ՝ հասնել գրքեր ընտրելու համար։
- **Տեսնում եմ, որ ժամանակակից ոչ հայկական, ոչ էլ թարգմանական գրականություն գրեթե չկա, ի՞նչի հետ է դա կապված:**
-Չեմ ցանկանում այս միջավայրում ամեն դաստիարակ գիրք վաճառել։ Ձեր նշանակալից հաճախ են հարցնում, բայց սկզբունքի խնդիր կա։ Օրինակ, բիզնեսի հետ առնչվող ոչինչ չեն ընդունում։ Այդ գրքերից շատ եզակիներն են դաստիարակ ունենում մեզ մոտ հայտնվելու։
- **Հիմա հաճախողների հոսքն ախտաբան է, թե՛ ոչ:**
-Մեր գրախանութը թե՛ առաջ, թե՛ հիմա եզակի է եղել նաեւ իր հայագիտական գրականությամբ, մեզ մոտ հնարավոր է գտնել հայագիտական գրքեր ամեն ինչ։ Բայց, ցավով արժի, ժամանակի բերումով, երբ ամեն ինչ թվայնացվում է, նոր սերունդն էլ առանձնակի լուրջ դաստիարակություններ չունի գրի մասին, հոսքի նվազման միտքով են նկատում։
- **90-ականներից մինչեւ հիմա հիմնականում ի՞նչ է փոխվել:**
-90-ականներին գրքերի համեմատ մեծ հոսք կար, մարդիկ մեծ կարողությամբ գրքեր էին հանձնում, այնպիսի գրքեր, որոնքիսի այսօր գրաւուկայում խոտորակույցով անգամ չենք գտնի։ Այն ժամանակ անասելի մասշտաբով կարելի էր ձեռք բերել այնպիսի գրքեր, որոնք հիմա մի ֆանի հազար դոլար արժեն։ Այդ գրքերը Սովետական Միության փլուզումից հետո գտնելու իրենց նոր տեղերին, վերջիններս էլ դեռ միտքով չունեն դրանք վաճառելու։ Ժամանակին մեր վաճառատներին միտք 1700-ականների՝ մոտ 30 գիրք էր դրված լինում։
- **Պատասխանում եմ այսուհետ նույնպես չվաճառել նոր տպագրված գրքեր:**
-Ոչ, ես գրքերից չեմ խոսափում, բայց բացարձակ նախընտրությունը տալիս եմ հայագիտական ու դաստիարակ արժեք հանդիսացող, մարդուն բան սովորեցնող գրքերին։
- **Իսկ կահավորանքի մեջ որեւէ բան փոխվել է:**
-Ոչ մի դեպքում, դա ունեւորություն է դաստիարակ ունենալու գեւորգ ԳՅՈՒՆՈՒՄՅԱՆ

Մեր կինոն. «Թեմին»

Կարճամետրաժ ֆիլմերի հայկական հաջողությունը

Ոչ ոք հեռուստատեսության կողմով անսարք չի անցնի, եթե «Թեմին» ցուցադրվի։ Ֆիլմը երեւի հարյուր անգամ ենք տեսել, ամեն կարգ ու արտահայտություն անգիր արել, բայց էլի նայում ենք ու չենք հոգնում։ «Թեմին» կինոռեժիսոր Գեմադի Մելիքյանի դեբյուտն է։ Ֆիլմի սկզբում ասվում է, որ այն նկարահանվել է «Հայֆիլմի» մասնակցությամբ։ Պարզվում է՝ «Մոսֆիլմը» խորհրդային ժամանակներում մեր այսօրվա լեզվով ասած՝ դրամաբանական ծրագրեր է իրականացրել, աղանդավոր երիտասարդ ռեժիսորներին ինֆորմացիա տրամադրել, դեբյուտների հնարավորություն սվել։ «Մոսֆիլմ» է ֆինանսավորել այդ դեբյուտները, «Թեմին»՝ նույնպես։ Այդ դաստիարակ էլ «Հայֆիլմի» մասնակցությունն ուղղակի նշում է։ Ընդհանրապես դաստիարակը ցույց է տալիս, որ մեր կինոռեժիսորները հրաշալի դեբյուտներ են նկարել, այսինքն՝ նրանց մոտեղ կինոաշխարհի հաղթական է եղել։ Նաեւ փաստ է, որ հայ կինոռեժիսորներն անվերջ հաջողել են կարճ ֆիլմերի ժանրում. հիշենք «Տժվժիկը», «Ոսկե ցլիկը», «Շրթները համար 4»-ը, «01-99»-ը, «Թեմին»։

Հայկական ու ռուսական «Թեմին»

«Թեմին» նկարահանվել է 1979 թվականին, արձանագիր Չորայր հալափյանի համանուն դասնանքի հիման վրա։ Պատմում են, որ հալափյանը դժվարությամբ է համաձայնել իր դասնանքի վաճառել «Հայֆիլմին»։ Իսկ մինչ այդ, արձանագիրը «Թեմին» թարգմանել է ռուսերեն եւ ուղարկել «Литературная газета»-ին։ Խմբագիրը չի ընթերցել հեղուկների մտքերի, հայկական դասնանքի համար ու հոսքը. դասնանքի սյուժեն փոխել է, թեմին կրել, որդեսգի հարեանների միջեւ վեճ ու կռիվը վերջանա։ Հետո նաեւ է գրել Չորայր հալափյանին, թե՛ այդ ի՞նչ դասնանքն էր, բա արժե՞ թեմու դասնանքով կռվել, թող կրել, տեղը խաղաղապարակ սարքեր երեխաների համար։ Վրդոված Չորայր հալափյանը դասնանքի նամակով «Литературная газета»-ի ռուս խմբագրի փետուրներն այնպես է ֆանուն սվել, որ դրանից հետո արձանագրի գրվածները մշակույթի տպագրվել են առանց տառ իսկ փոխելու։

Երեւանյան թեմու արցախյան դասնությունը

«Թեմու» թեմին մեզ սովորական ծառ է թվում, որովհետեւ հասկալու 40-50 տարի առաջ կային Երեւանյան յուրաքանչյուր այգում ու բակում։ Միտքով նաեւ հենց դրանով է այս ֆիլմը

վաճիկ կարողանալ ու ֆիլմը դիտել են հալափյանները։ Իսկ երբ մեզ ենք կարողանալ ու դիտել, այն ուղղակի երեւանյան ջերմ դասնություն է։

Էկրանին ու էկրանից դուրս

Ցավով, «Թեմու» մասին դասնություններն ու հիշողությունները շատ չեն։ Շատ չեն, որովհետեւ դասնանքներն ու հիշողությունները չկան։ Շուրջ մի քանի օրերի խմբագիր Միխայել Սամբուրյանը կարող են որոշ բաներ դասնել։ Թամար Հովհաննիսյանը 24 տարեկան է եղել, երբ բեմադրող ռեժիսոր Գեմադի Մելիքյանը նրան առաջարկել է խաղալ իր դեբյուտային ֆիլմում։ Մինչ այդ նա Թամար Հովհաննիսյանին նկարահանել է «Երկունք» ֆիլմում, որի երկրորդ ռեժիսորն է եղել։ «Իմ կինոն, թատրոնը, ընթացիկը ես համարում եմ չստացված։ Ես երեւում էլ կարող էի ավելի մտնել, ավելի լավ ինֆորմացիա տրամադրել։ Ու եթե Գեմադի Մելիքյանը չլիներ, միտքով ես ընդհանրապես կինոյում չնկարահանվեի, որովհետեւ առաջին անգամ կինոյում հայտնվել եմ հենց նրա շնորհիվ», - դասնել Թամար Հովհաննիսյանը։ «Թեմին» նկարահանվել է Երեւանի Այգեճոր թաղամասում։ Երկու հարեանների տներն էլ շատ հին են եղել, իսկ հիմա դրանք լրիվ վերակառուցվել են վերածվել։ Թամար Հովհաննիսյանն է վերջերս գնացել ու տեսել։ Թեմին էլ չորացել է։ Նա հիշում է. «Ես հոյի կնոջ դեր էի խաղում, նկարահանումների դադարներին սանեցրել շատ հոգաւար վերաբերմունք էր ցուցաբերում, ինձ կերակրում էր, խնամում։ Երբ նկարահանումն ավարտվեց, ես արհեստական փորը հանեցի, հագա իմ մեղ ջիմսն ու ծխախոտս վառեցի. այն ժամանակ ծխում էի։ Միայն տեսնեիք սանեից դեմի արտահայտությունը։ Նա, խորապես երկաթափված, ասաց. «Ուրեմն դու հոյի կնոջն էս, ի՞նչ եմ ասում, փաստորեն այս ամենը սուտ էր. սա՞ է կինոն»։

«Թեմու» ծանոթ ու անծանոթ հերոսները

«Թեմին», ինչպես սովետական ժամանակներում ընդունված էր, նկարահանվել է ռուսերեն, այսինքն՝ բնօրինակը ռուսերեն է, հայերեն հնչյունավորումը հետո է եղել։ Ռուսերեն սարքերակում Թամար Հովհաննիսյանի ձայնն է հնչում, հայերենում՝ Մայրանուշ Գրիգորյանի, որովհետեւ Թամար Հովհաննիսյանը չի կարողացել հնչյունավորումը մասնակցել. առաջնեկին է խնամել իս եղել։ Ռուսերենում լսում ենք Գասարի դերակատար Լեոնիդ Սարկիսովի իրական ձայնը, հայերենում Ազատ Գասարյանն է խոսում, որովհետեւ Սարկիսովը հայերեն դժվարությամբ է խոսել։ Մյուսները ֆիլմի թե՛ ռուսերեն, թե՛ հայերեն սարքերակներում սեփական ձայնով են հնչյունավորել։ Հայտնի չէ, թե ֆիլմում նկարահանված երեխաներն ովքեր են եւ հետագայում ինչ ճակատագիր են ունեցել։ Միայն Գասարի ավագ որդու ով լինելն է հայտնի. կարճատեղ տղան բեմադրող ռեժիսոր Գեմադի Մելիքյանի որդին է։

Խմբ. կողմից- Ավելացնենք, որ 2005-ին Բեկնազարյան Գեորգյանը նկարահանել է «Կոստյակ թեմին» վավերագրական ֆիլմը «Թեմինի» գլխավոր դերակատար Ռազմիկ Արոյանի (1947-2010) մասին, որը կյանքի վերջին տարիներն արձուցնում է ծերանոցում...

Մելանյա ԲԱԴԱԼՅԱՆ

«Լկարչությունը իր համար ոչ թե մասնագիտություն այլ կրոն էր, հավաս»

«Ինչքան լավ է մեր ժառանգությունը՝ մեր հանճարեղ նախնիների, այնքան ծանրանում է մեր այսօրվա բեռը»,- Էդուարդ Իսաբեկյանի օրագրությունների մեջ այսպիսի գրառման ենք հանդիպում 1967 - ին արված: Այսպիսի բեռը ուրիշ ծանր, զարմարեցնող, նույնիսկ զարմարեցնող, միաժամանակ հոգեղեն բարձրացնող, հղարսացնող է: Այս տղերքը հիշեցի Ազգային Պատկերասրահում Անասուի Գրիգորյանի հետնահու առաջին ցուցահանդեսի բացմանը հնչած ելույթների, նկարչի թոռնուհու կարճ ու արժանադասիվ խոսքի տղավորությամբ: Անասուի բազմաթիվ երկրներում ցուցադրված նկարիչն ասել է. «Ամեն անգամ ցուցադրվելիս, կարծես թե մերկանում ես»:

մղել կրկեսային շարժումները, ձեռքերը (կլորումներ, դիմակներ, բեմական դեմքեր): Մտացածին այս աշխարհը, որ գործողություններ է ծավալում կսավի վրա, չգիտես՝ դեկորատիվ է իր նշանակությամբ, թե՛ ենթաստեփանային բովանդակությամբ ունի. - ըստ ամենայնի, կյանքի վարագույրը այսպիսի բացող արվեստագետը դիմակի տեսում ենում է խաղ, որ մարդկանց կամ թե դարձադրված, կամ թե չգիտակցված է նրանց կողմից: Իսկ գուցե մարդկային հարաբերությունների խաթարված դրաման է, որ խեղկասակի ձայնով բարձրացնում է ծաղրածուն... Ըստ աշխատանքներում կենդանա-

դունում էր որդես կրստը ընկեր, կոլեգա: Պատկերասրահի սնունդն **Արման Ծասուրյանը**, որ ուսանել է նրա մոտ, սարիների վաղեմության հեռուստասեսային մի նկարահանման մասին զրահանց, երբ նկարչի արվեստանոց այցելության ժամանակ սուրճ էին խմորել, եւ վարդերը իմն իր ձեռքով դասրասել ու հյուրասիրել էր, միայն թե Ծասուրի փոխարեն աղ էր դրել... Նրան հիշում են որդես արվեստի մկիրյալ անձի, որդես ազնվագույն ու արդարամիտ մարդու: Ավելի քան տասը տարի դեկավարել է ակադեմիայի գեղանկարչության ամբիոնը: «Փառք Աստու, ամբիոնի վա-

Տաղանդավոր արվեստագետը, իրենից հետո լավ հեթ թողած մարդը հիշվում է ակադեմիայում, ցավով, ջերմությամբ: Մնում ես ցուցասրահ, եւ երբ սենյակներում գույնի տոն է, ստեղծագործ մեթի վառ երևակայություն: «Ափսոսալ ղեթֆ չէ, թող ակադեմիայն այն մարդիկ, որոնք ժամանակին չօգտագործեցին այդ հսկայական շնորհը, այդ հսկայական ներկայությունը մեր կյանքում, եւ ոչ միայն Տոլկի: Այս վերջերս մեկը մյուսի ետեից գնացին տաղանդավոր նկարիչներ՝ Էդուարդ Արմուրյան, Անու Մելանյան, նկարիչներ, որոնք մեր հայ կերպարվեստի առաջին

Անասուի Գրիգորյանը կյանքից հեռացավ երկու տարի առաջ. նկարիչ, որ ինչդեռ ընկերներն են վկայում, վրձինը ձեռքից վայր չդրեց մինչեւ կյանքի վերջը: Ցուցահանդեսի էստրադայից հեռառում է 70 աշխատանք, եզրակակվում 2016-ին արված վերջին, անավարտ կտավով: Անասուի Գրիգորյանի նկարչության ձեռագիրը անվտանգ է, կնիքը՝ սեփական գեղարվեստական մտածողության եւ աշխարհընկալման, հստակ դաջված յուրաքանչյուր կտավի վրա: Այս հայացքի ներքին աշխարհի կանոնիկ ձեռքը կերպարանափոխվում են, նկատելի դեֆորմացիայի ենթարկվում: Իրականության ընկալումը եւ վերարտահայտումը գեղանկարչության անցնում է գեղարվեստական այն համակարգերի միջով, որ ստեղծել է նկարչի ստեղծագործ երեակայությունը: Նա սիրում է դրանց հաղորդել թատերային բնույթ, առաջին ղլան

նու, թռչունի ղաակերը կոմպոզիցիոն լրացնող դեմք է եւ կամ նշան, որ դիտողի մոտ ընկալվում է տարատեսակ իմաստներով: Կտավի վրա կարելի է տեսնել տարբեր աշխարհներ, որոնք փորձ են անում ճանաչել միմյանց այդ նույն հարթության մեջ. սովորականը վերածվում է անսովորի, ղաակերի դեֆորմացիան դառնում է ճանաչողության միջոց: Անասուի Գրիգորյանի արվեստի իմաստաբեությունն ու անհասկանալի ոճը ղայմանավորված են իր նկարչության մոտիվներով, գունային հնչեղ հարաբերակցություններով, կոմպոզիցիոն հնարներով: Ցուցահանդեսի էստրադայից, որն ընդգրկում է վաղ օրջանից մինչեւ նրա վերջին, անավարտ գործը (գեղանկարներ, գրաֆիկական գործեր, ձեղանկարներ), նաեւ՝ ժամային առումով բազմազան, ամբողջական տղավորություն է ստեղծում նրա ստեղծագործական ժառանգության մասին: Ցուցադրված են նաեւ անձնական իրեր՝ վերջին ներկադրակը, վրձիններ, մոխրաման եւ լուսանկարներ: Ինչդեռ ցուցահանդեսը համակարգող **Մարիա Զակոբյանն** է նկատում, նկարչի՝ ձեռագրի, ոճի առումով հանրային ճանաչում ունեցած նկարների կողմին (թատերայնացված ղաակերներ, բազմաֆիգուր կոմպոզիցիաներ), այս ցուցադրությունը նորություն է նրանով, որ բացահայտում է նրա ստեղծագործության անձնաթե մի հասված. «Բնանկարներ՝ այլաբանական շեքսպիրյաններով, կանացի դիմանկարներ. ինձ համար հայտնություն էին փոխածավալ, թանձր շեքստրով արված գործերը»:

Անասուի Գրիգորյանը երկար տարիներ աշխատել է գեղարվեստի ղեկավարական ակադեմիայում, ուսանողներին նա ըն-

րիչ էի նշանակել մի մարդու, որից բարություն էր ճանաչում, հանդուրժողականություն: Իր արվեստից էլ այդ նույն ուրախությունն է ճանաչում: Ես զարմանում եմ մեր կինոաշխարհի, թատերական գործիչների վրա, որ չեն օգտագործել նրա արվեստը, հենց իրեն, որովհետեւ իմր բեմադրություն է ստեղծել իր նկարչությամբ: Այն երեակայությունը, որ ունի նա, կարելի է համեմատել ժամ Բեթելի հետ, հայկական Բեթել կարելի է ասել: Իմր թեմայի հետ խնդիր չունեք: Մենք տեսնում էինք՝ ինչդեռ եր ամեն օր թղթի վրա էսֆիգներ անում: Սա նորամուծություն էր ամբիոնի վարիչի համար, որովհետեւ անում էր հենց սեղում, աշխատանքային սենյակում, եւ դա հրաշալի էր».- **Արամ Իսաբեկյանը** երկար աշխատել է նրա հետ եւ ցուցահանդեսի էստրադայից իմն էլ արել է:

ղալիսրան էին՝ իրենց գոյությանը, գիտելիքով, իրենց մակարդակով, որոնք այդդեռ էլ իրենց արժանի վերաբերմունքը չէտան».- **Տերիդան Մանուկյանը** հիշեց համատեղ սովորելու 14 տարիները՝ Մերկուրիի նկարչական դպրոցից, Թերլենեգյանի ուսումնարանից մինչեւ գեղարվեստաթատերական ինստիտուտ. «Բնասուր էր նրա տաղանդը, Տոլկը իմր էր սովորում, երբ արդեն սովորած էր: Չարմանալի թիվ մեկ նկարիչն էր, որ վրձինը մի վայրկյան չի իջեցրել: Եղել է՝ միասին ընթանիմներով՝ հանգստանալու ենք գնացել, ճաշի ժամանակ մի ձեռքով նկարում էր, մի ձեռքով գրալն էր: Ասում էին՝ այ անասված, գոնե մի հավետով կեր, տեսնեմք էլի: Այդ ձեռով աղում էր: Դա իր համար ոչ թե մասնագիտություն էր, այլ կրոն էր, հավաս էր, եւ իմր մինչեւ վերջ գնաց այդ հավասի ետեից»:

«Տիկնայի եւ ղարոնայի» կատակերգության փորձերն ու դրանց տրամաբանված ամբողջականությունը իմաստուն դաս ու դպրոց են, ինչդեռ Արմեն Խանդիկյանի լավ բեմադրություններ: Ասված է՝ երբ աշակերտը ղաատաս է, գալիս է ուսուցիչը: Այստեղ դերասանները ղաատաս եղան ուսուցչին հանդիմելու, սակայն, բնական է, յուրաքանչյուրն իր հնարավորությունների չափով փորձեց լուծել նրա առաջադրած խնդիրները: Թատրոնում բեմադրիչ-դերասան մասնագիտական հարաբերությունների ավելի կամ ղակաս չափով անհամադասախանությունը նորություն չէ: Դրամատիկականում նման տար-

ԵՐԵՒԱՆԻ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆԻ ՆՈՐ ԲԵՄԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

բերությունը հասցվեց գրեթե գրոյականի հանդիկյանի հասկաղես շեքսպիրականում եւ «Մոռանալ Զեռուստիան», «Ավտոբուս» ներկայացումների մեջ, որտեղ երկու կողմերն էլ խոսում են միմյանց հարազատ ձայնով ու գեղագիտական հայացքների ըմբռնողությամբ: «Տիկնայի եւ ղարոնայի» իմաստալից, ղաակերավոր ու տեսարժան ներկայացում է, բուժֆգվարձալի խաղ, որ հանդիսատեսին մեկ-երկու ժամկա լիաթոք ուրախություն է տալիս: Սա էլ է մնում բեմադրիչի ծրագրում՝

զգացմունքային ու մտավոր հանույի ղաատասել թատրոն եկած մարդկանց: 2016-ին լրացավ Արմեն Խանդիկյանի ծննդյան 70 եւ ստեղծագործական գործունեության գրեթե 50-ամյակը: Այս մտավորային իրադարձությունը չնվեց իր իսկ ցանկությամբ, թեւ Դրամատիկականում ու ղարբերական մամուլում կար դրա անկեղծ ղաատասականությունը: «Տիկնայի եւ ղարոնայի» թատերալիաղն ու, բայց ոչ ուուացած արձագանք է նրա ծանրակեղծ հոբելյանին:

